

Röster om Sveriges försvar

**WILHELM AGRELL
CLAES ARVIDSSON
LENA BARTHOLDSON
ROBERT EGNELL
GUNILLA HEROLF
MATTIAS KRISTENSON
JAN NYGREN
BO PELLNÄS
STEFAN RING
SARA SKYTTEDAL
BJÖRN VON SYDOW
JAKOB WESTBERG
PETER WOLODARSKI
JAN ÅNGSTRÖM**

Innehåll

- 04 *Peter Wolodarski:*
Först ärtsoppa och bensin, sen nya Jas-plan
- 07 *Claes Arvidsson:*
I nationens intresse
- 11 *Jan Nygren:*
Försvar för våra värden
- 14 *Gunilla Herolf:*
Försvar i vår tid
- 18 *Sara Skyttedal:*
Försvaret som samvetsfråga
- 21 *Mattias Kristenson:*
Varför försvarspolitik?
- 24 *Björn von Sydow:*
Avspänning genom avskräckning
- 28 *Jan Ångström:*
Sverige behöver en säkerhetsstrategi
- 32 *Stefan Ring:*
Vår nationella försäkring
- 35 *Wilhelm Agrell:*
Instrument, symbol och samhällsinstitution
- 40 *Lena Bartholdson:*
Folket och försvaret
- 42 *Robert Egnell och Jakob Westberg:*
Behövs Försvarsmakten?
- 47 *Bo Pellnäs:*
Den säkerhetspolitiska konstanten

Röster om Sveriges Försvar

Allmänna försvarsföreningen

ISBN 978-91-637-6069-3

REDAKTÖR Tommy Jeppsson

LAYOUT Maria Fernsten

TRYCK Tryckerigruppen AB

Foto, sid 1: Valery Voenny, Mostphotos.

Foto, sid 3: Niclas Ehlen, Combat Camera/Försvarsmakten.

Förord

Vårt behov av säkerhet

Denna skrift handlar om säkerhet. Innehållet berör inte social, ekonomisk eller miljösäkerhet. Fokus är i stället den säkerhet som utgör grunden för trygghet och därmed utveckling för individen, familjen och staten. Således handlar det om den sårbarhet som kan hota fortsatt fred, frihet och självbestämmande för Sverige.

Denna säkerhet utgår ifrån statens yttersta maktinstrument, Försvarmakten, vilken i perspektivet nationellt försvar, tillsammans med vårt lands icke-militära kapaciteter ska säkerställa samhällets funktionskedjor. Detta också i en situation där vi skulle ställas inför den yttersta påfrestningen, nämligen ett krig.

Något som vi i Sverige drabbas av relativt frekvent är olyckor och kriser. Däremot har vårt land inte upplevt krig på 200 år, en jämfört med flertalet länder, också i vårt närområde, exceptionellt lång fredsperiod. I ett samhälle som under så lång tid fått utvecklas under fredsförhållanden är det inte särskilt uppseendeväckande att denna gynnsamma situation uppfattas som en konstant, något som varar för evigt.

Just därför att freden uppfattas vara något som bara finns där, att så ska det alltid vara, kan leda till att man värjer sig för att tänka i termer av krig och väpnade konflikter. Visser-

ligen får vi genom medias försorg nästintill övertydligt se hur krig drabbar andra men att därifrån transformera tanken till att det också skulle kunna hända här, i Sverige, nej.

Samtidigt har de svenska soldater och hjälparbetare som verkat i krigsdrabbade områden genom det självupplevda ett personligt förhållande till vad väpnade konflikter handlar om. Dessa utgör dock en liten minoritet.

Därför behövs en diskussion och debatt kring själva grundfrågeställningen varför vi har ett svenskt försvar. Inte bara hur detta försvar ska struktureras, vilka vapensystem vi ska ha, hur det ska verka, vad det får kosta etcetera. Vi behöver tala om och tänka på själva grundfrågeställningen, varför.

Syftet med skriften är att ge kunskap om och underlag för debatt utifrån de tretton olika aspekter på frågeställningen Varför försvar som presenteras här. Ämnet är högaktuellt kopplat till Försvarsberedningens senaste rapport och ett försvarsbeslut som ska fattas år 2015. Skriften innehåller en blandning av tidigare publicerade texter i Vårt Försvar samt nyskrivna sådana. Sammantaget ges i skriften ett brett perspektiv på frågan Varför försvar.

Tommy Jeppsson

Chefredaktör för Vårt Försvar.

Peter Wolodarski:

Först ärtsoppa och bensin, sen nya Jas-plan

Det är händelseutvecklingen i Ryssland och Ukraina som fått de borgerliga att svänga 180 grader, efter årtal av besparingar, skriver Peter Wolodarski.

Försvarspolitik kräver långsiktighet och genomtänkta beslut. Regeringens veckopolitik på området inger inte förtroende.

Ibland sägs att politik är 80 procent paketering och 20 procent innehåll. Det är en ganska cynisk bild av det möjligas konst, men icke desto mindre avspeglar den stundtals verkligheten.

På försvarspolitikens område stämmer konstaterandet mer än väl. Efter sju ekonomiska svältår har regeringen signalerat att svenskt försvar ska få en "kraftig" ökning av sina resurser. Det är händelseutvecklingen i Ryssland och Ukraina som fått de borgerliga att svänga 180 grader, efter årtal av besparingar. "På sikt uppgår de ökade resurserna till 5,5 miljarder kronor årligen", förklarade alliansens fyra partiledare på DN Debatt. Sedan höll de en presskonferens där de redogjorde för inköp av nya Jas-plan, ubåtar och luftvärn.

Överbefälhavaren Sverker Göranson kallade regeringens förslag för ett "trendbrott", och

i en bestämd mening har han rätt. För första gången sedan sommaren 2007, då finansminister Anders Borg puttade ut den dåvarande försvarsministern Mikael Odenberg ur regeringen, är de borgerliga nu överens om att försvaret behöver en rejäl förstärkning. ÖB har fått ett erbjudande som han inte kan tacka nej till. Under lång tid har Försvarsmakten tvingats genomföra tämligen drakoniska och illa genomtänkta neddragningsbeslut, som Riksrevisionen riktat allvarlig kritik mot. Men nu reverseras alltså processen – med en månad kvar till EU-valet och knappt fem månader till riksdagsvalet, när detta skrivs.

TVEKSAMMA UTFÅSTELSER

Frågan är dock vad som är positionering i en valrörelse och vad som är substans.

Den som granskar beslutsunderlaget upptäcker snabbt att de 5,5 miljarder som regeringen talar om över huvud taget inte finns med under den period som nästa långsiktiga försvarsbeslut ska täcka, det vill säga 2015-2019. De närmaste tre åren föreslås resurserna öka med 380, 495 respektive 940 miljoner kronor (samtidigt vill regeringen att utlandsverksamheten ska bantas med 500 miljoner kronor per år från 2016).

Helt grundläggande för Försvarsmaktens effektivitet och trovärdighet är att resurser finns som möjliggör realistisk utbildning och övningar där systemen övas och samövas. Foto: Jimmy Croona, Försvarsmakten.

Först år 2023 ska försvaret få 5,5 miljarder kronor extra, och fram till dess ligger tre ordinarie riksdagsval. Mer politiskt förpliktande än så är inte regeringens "storsatsning".

I närtid ser kalkylen dessutom helt annorlunda ut. Försvaret brottas med ett aktuellt besparingskrav från regeringen på 500 miljoner kronor, som ska tas från personal samtidigt som det finns kritiska vakanser. Ekonomin är inte i balans.

Ovanpå detta säger nu alliansens partiledare att Sverige ska investera i ubåtsförmåga, tio ytterligare Jas-plan, korvetter i Göteborgsklass, transportflyg, luftvärn med mera, med mera. Allt motiverat av Ukraina.

AMBITIONER OCH EKONOMI I ÖTAKT

Önskelistan är ett fyrverkeri av beställningar, som inte ens försvarslobbyisterna kunde föreställa sig.

Det för tankarna till ett hushåll som i dag inte klarar sina löpande utgifter, utan har ett permanent underskott på ett par tusen varje månad. Sedan kommer en förmyndare och säger: "Här får du tusenlapp. Den ska lösa dina ekonomiska problem. Och dessutom vill jag att du går och handlar en ny mobiltelefon, läsplatta, platt-tv – och förresten, varför inte passa på att också köpa den senaste bärbara datorn? Det blir jättebra!"

Ekonomi är att välja, och det är även försvarspolitik. Innan regeringen tävlar med oppositionen om vem som kan beställa flest Jas-plan och placera stridsfordon på Gotland, borde den se till att det finns pengar till den löpande driften: övningar, löner, grundläggande materiel.

En begagnad Volvo som underhålls enligt serviceboken är bättre än tio nya bilar som saknar förare och pengar till bränsle.

Det säkerhetspolitiska läget har förändrats med annekteringen av Krim, men Rysslands antidemokratiska utveckling har pågått under hela den period som Fredrik Reinfeldt regerat.

ATT INTE SE DET SOM SYNS

Ett lands försvarsförmåga måste vara så stabil att den i grunden inte behöver förändras utifrån en enda utrikespolitisk kris.

Under lång tid har Försvarsmakten tvingats genomföra tämligen drakoniska och illa genomtänka neddragningsbeslut.

Redan under Almedalsveckan 2007, då finansminister Anders Borg oväntat krävde att försvaret skulle spara 3-4 miljarder på sina materielinköp, stod det klart att den ryska utvecklingen var oroande.

Den så kallade statykrisen i Estland var ett faktum, och landets myndigheter utsattes för omfattande cyberattacker från ryskt håll. Tidigare samma år hade Vladimir Putin hållit ett beryktat tal i München, där han gått till frontalangrepp mot EU och USA. Sovjetunionens upplösning var "den största geopolitiska katastrofen" under 1900-talet, enligt den ryske presidenten. Revanschismen låg i luften.

Ett år senare gick Ryssland in i Georgien. Kreml visade hur långt man var beredd att sträcka sig. Varningar höjdes för att fler länder med ryskspråkiga minoriteter kunde drabbas.

Men i Sverige fortsatte regeringen att hårdfört skära ned på försvaret, i en sluten process som var detaljstyrd från regeringskansliet och nonchalerade den egna försvarsmyndighetens synpunkter.

Som väntat har denna åtstramningspolitik fått hård och omfattande kritik från Riksrevisionen, som kontinuerligt granskat vad som skett.

DRAGHJÄLP AV PUTIN

Våren 2014 är tonläget plötsligt ett annat. Nu är "alla" överens om att försvaret behöver upprustas, även Socialdemokraterna som en gång inledde neddragningarna. Vladimir Putin har på en månad åstadkommit mer för svensk försvarsdebatt än vad en strid ström av utvärderingar, rapporter och beredningar gjort på 20 år.

Försvarsdebatt och försvarspolitik är emellertid två skilda saker.

Att döma av regeringens pr-material görs nu en historisk satsning på stridskraft och högteknologi. Men i den grå verkligheten saknas fortfarande kontanter till ärtsoppa och bensin.

Peter Wolodarski är chefredaktör för *Dagens Nyheter*.

Artikeln har tidigare publicerats i DN den 27/4 2014.

Claes Arvidsson:

I nationens intresse

Romanen *I Nationens intresse* från 1988 är Jan Guillous tredje om underrättelseofficeren Carl Hamilton. Med sitt eget liv som insats opererar Hamilton våldsam och fördolt i nationens intresse. Ingenting får stå i vägen. I filmen från 2012 med samma namn men med annan story undslipper Hamilton åtal för mord på sin käresta med hänvisning till nationens intresse.

Svenska dolda intressen stod också på spel i samband med att Eko-redaktionen spräckte historien om FOI och Saudiaffären, och som i praktiken ledde till försvarsminister Sten Tolgfors avgång. Vid sidan av detaljer som inte precis var hämtade ur en Hamiltonroman utan mer bar prägel av amatörernas julafton, kom debattfokus att ligga på en politik för försvarsmaterielexport som förs i det fördolda på tvärs mot den öppet deklarerade.

Det är två exempel på att begreppet i nationens intresse i den offentliga sfären har kommit att bli sammankopplat med skumraskaffärer i och utanför politikens och rättens legitima gränser.

Att det nationella intresset inte riktigt platsar i politikens finrum illustreras också av att det saknas som begrepp i Fredrik Reinfeldts regeringsdeklarationer 2006-2012. Överhuvudtaget är klart utpekade intressen sällsynta. Kanske rör det sig om en retorisk arte-

fakt från tiden som moralisk stormakt, men likväl har Sverige förstas intressen.

Samtidigt finns det inte någon enkel metod att slå fast den exakta innebörden eller för den delen att operationalisera medlen. Kort sagt, vi måste prata om det. Inte minst behövs ett samtal utan skygglappar om vad som är bäst för Sverige i en tid av ökad osäkerhet globalt, i Europa och i vårt närområde.

EU kan sönderfalla, Ryssland rustar upp (och Europa ned) och våldför sig på grannstater (Georgien och Ukraina) samtidigt som USA fokuserar mer på Asien. Det betyder att bärande ingångsvärden för Sveriges utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik inte längre präglas av stabilitet. Mot den bakgrunden är det viktigt att låta *raison d'état* – nationens intresse – inta sin plats på den offentliga scenen.

EU ÄR POLITIKEN PÅ SCENEN

Det nationella intresset kan beskrivas som den utrikes- och försvarspolitiska motsvarigheten till inrikespolitikens allmänintresse. Det handlar om värnande av värden som ska stå över de mer vardagliga partiegoistiska politiska spelet. Ytterst handlar det om Sveriges överlevnad och blomstring, makt och inflytande i världen.

Mot den bakgrunden skulle man kunna förvänta att regeringens utrikesdeklaration skulle kunna ge svar. Utrikesminister Carl

Substantiella säkerhetsalternativ till Nato avseende så kallad hård säkerhet är svårt att finna. Bilden visar två F 15 C från U.S. Air Force. Foto: U.S.Air Force Photo/Airman 1st Class Trevor T. McBride.

Bildt har dock även han sedan 2006 varit sparsmakad med att utveckla tankegångar om det nationella intresset. Om huvudlinjen on stage råder det dock inte något tvivel. 2007 slog Bildt fast att:

”Sveriges utrikespolitik ska medverka till frihet, fred och försoning såväl i vår egen som i andra delar av världen. Den förs med tydlig utgångspunkt i de värderingar som bär upp vårt samhälle och i våra intressen. Arbetet med att främja demokrati, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling genomsyrar den svenska utrikespolitiken.”

Vägen att nå dessa mål, som den kom till uttryck i utrikesdeklarationen 2010 – går via Europeiska unionen:

”Det är bara genom engagemang, tydliga visioner och vilja till konkret handling som

Sverige kan bidra till att stärka Europas inflytande i världen. Och det är bara genom en stark och målmedveten Europeisk union som våra gemensamma värden och intressen kan forma en bättre värld.

För Sverige, som valt att tillhöra kärnan i det europeiska samarbetet, är detta en naturlig och önskvärd utveckling, liksom det är naturligt och önskvärt att verka för att unionens röst i världen blir tydligare. Det är så som våra värden och nationella intressen bäst värnas i en allt mer komplex värld.”

EU intar, som Bildt slog fast 2008, en särställning i svensk utrikes- och säkerhetspolitik.

Men även i ett gynnsamt medellångt framtidsscenario för det krisande EU står det klart att Unionen kommer att vara försvagad

och inte bidra till säkerhet i Europa på samma sätt som tidigare. Vad betyder egentligen solidaritetsklausulen i Lissabonfördraget i ett sönderfallande EU?

NATO ÄR FORTFANDE BACK STAGE

Att EU beskrivs som grunden för svensk säkerhet understryks av att Nato är påtagligt frånvarande i utrikesdeklarationerna. Det är som om Nato närmast skulle vara en bisats av vikt bara som en partner vid sidan av FN och EU när det gäller internationell kris-hantering.

I deklARATIONEN 2011 sägs dock att de baltiska staternas medlemskap i Nato bidragit till säkerheten i vårt närområde. Någon förklaring ges inte, inte heller berörs med ett ord vilken betydelse ett medlemskap skulle ha för Sverige.

Sveriges relation till Nato förpackas fortfarande inom ramen för Partnerskap för fred. I själva verket sker det mesta samarbetet utanför den ramen – genom deltagande i Natos underkommittéer och insatser. Hur långtgående samarbetet är illustreras av att Sverige inbjöds och tackade ja till att medverka i stabsövningen CMX 2011. Det var en artikel 5-övning och Sverige gav ett väsentligt styrkebidrag för att hjälpa Norge.

Allt i största hemlighet förstås. Back stage.

I praktiken är det bara ett riksdagsbeslut som står mellan oss och ett medlemskap.

I praktiken utgör dessutom Nato den outtalade förutsättningen för den ensidiga svenska solidaritetsförklaringen som innebär att vi ska kunna ge och ta emot – även militär – hjälp i en krissituation.

Ett medlemskap ligger i nationens intresse.

DET NATIONELLA FÖRSVARET

Alliansfriheten är förbi som ideologi och med Solidaritetsförklaringen sägs öppet att

Sverige inte kan försvara sig på egen hand. Det är ett viktigt erkännande. Det är sämre beställt med regeringens öppenhet om läget när det gäller försvaret av Sverige.

Å ena sidan är, som också ÖB Sverker Göranson varit tydligt med, försvarsekonomin i obalans efter 2015 och kommer att möta ännu större utmaningar redan under 2020-talet (även utan kostnaden för uppgraderingen av JAS Gripen). Å andra sidan är det redan väldigt tunt med förmågor för att hålla garden på hemmaplan: Det är inte någon tillfällighet att Kungl Krigsvetenskapsakademien publicerar en rapport med titeln Kan vi försvara oss? Svaret är inte uppmuntrande.

Utanförskapet har alltså ett pris i form av osäkerhet.

Att stärka det nationella försvaret är emellertid det bästa bidrag vi kan ge för främja ett gott säkerhetsläge i närområdet. Det är i nationens intresse.

Det är möjligt att göra långa önskelistor fyllda med ”det här måste vi ha” för att stärka det nationella försvaret. Miljardrullningen lär dock realistiskt sett bli begränsad. Ett omtag skulle kunna sätta följande i fokus för den nationella dimensionen i försvarspolitik.

På Gotland bör det finnas en viss grundberedskap med kvalificerade förband, en infrastruktur som gör det möjligt att tillföra trupp och luftvärn med lång räckvidd. Nationella och internationella samövningar bör återkommande hållas på ön.

Försvarets grundorganisation är så liten och koncentrerad att även försvar i Sverige blir expeditionärt. Den måste växa på frivillig-

sidan via reservofficerare, hemvärn och nationella skyddsstyrkor.

Skyddet av de fåtaliga baserna och garnisonerna behöver förstärkas med luftvärn. Det behövs åtgärder för att förhindra sabotage.

Försvaret måste ha förmåga att ta emot hjälp från Nato – och detta blir en del av Natos planering vid ett medlemskap.

Utan ökade anslag går inte försvarsekvationen ihop. Det betyder i sådana fall att staten lämnar walk over när det gäller en av dess kärnuppgifter.

RAISON D'ÉTAT VERSUS RAISON D'ÊTRE

Formuleringen av vad som ligger i nationens intresse sker inte i ett vacuum. Det handlar om ett samspel mellan omvärldsförändringar och perception, men också om elit och folk. I den bästa av världar är det en process befriad från särintressen och inslag av inrikes utrikespolitik. Men den världen finns inte heller i Sverige.

On stage är det EU som gäller men back stage utgör Nato grunden för Sveriges säkerhet. Genom att svara ja när Natos generalsekreterare ringer för att be om styrkebidrag till insats i Långt-bort-i-stan kan vi hoppas på ett lika positivt svar om militärt bistånd om det skulle bli allvar på hemmaplan.

Utanförskapet har alltså ett pris i form av osäkerhet.

I en tid av krympande försvarsbudgetar utvecklas Nato i riktning mot specialisering och delade förmågor (smart defence). Här finns direkta vinster att göra också för Sverige, men även indirekt genom att möjliggöra en

bättre fördelning av bördor i Nato. Det skulle stärka den transatlantiska länken. Sedan 2001 har den amerikanska försvarsbudgeten ökat med 82 procent. Motsvarande tal för Natos EU-medlemmar är en minskning med 6 procent.

Vilt triangulerande Moderater vill dock inte utmana en Nato-negativ opinion, men opinionen kan aldrig vändas om den inte utmanas. Lika bekvämt är det för Socialdemokraterna som slipper konfronteras med Nato-nojan i de egna partileden. Det innebär tyvärr att sannolikheten gränsar mot noll att Försvarsberedningen ska ta upp frågan om för- och nackdelar med ett Nato-medlemskap.

Samtidigt saknas politisk vilja att betala för ett försvar som skulle kunna bära upp den nationella dimensionen i försvarspolitik.

Det har också ett pris. Vi lever i en tid när det inte precis är rea på säkerhet.

Skakigheten i den rådande politiken understryks av att Sveriges position undermineras i EU. I ett krisande EU agerar Sverige bromsare på vagnen utan egna konstruktiva bidrag – och förmedlar mest en känsla av självbelåten distansering.

Begreppet raison d'Etat reser frågan vad som ligger i nationens intresse. Politikens raison d'être ger inte alltid rätt svar.

Claes Arvidsson är författare, mångårig ledarskribent i Svenska Dagbladet och ledamot av Kungl Krigsvetenskapsakademien.

Artikeln (uppdaterad) har tidigare publicerats i Vårt Försvar, nr 4 2012.

Jan Nygren:

Försvar för våra värden

Min mor kom till Sverige med Röda Korsets vita bussar i april 1945. Det var slutet på en fasansfull femårig resa bestående av fyra år i Lodz ghetto, Auschwitz, slavarbete på Kruppverken i Berlin och därefter till Ravensbrück där hon hämtades av Folke Bernadottes och Röda korsets vita bussar. Hennes livsöde delas av många – då som nu. Hon förlorade i stort sett hela sin familj. Och historien upprepar sig tyvärr ständigt, om än i andra former.

Det är svårt att gradera fador. Men, min mor återkom ofta till den förtvivlade känslan av att vara utlämnad och försvarslös. Många har vittnat om att upproret i Warszawas ghetto 1943 snarare handlade om stolthet och självrespekt hos dem som tog till vapen, än om möjligheten att vinna denna ojämna kamp.

NATIONELLT SJÄLVFÖRSVAR

En viktig slutsats av detta är att FN-stadgans rätt till nationellt självförsvar, och de flesta länders lagars rätt till självförsvar för den enskilde, inte bara är en folkrättslig juridisk formulering som ger ett kryphål för enskilda nationer att hålla sig med ett militärt försvar. Den har en djup innebörd i den meningen att den ska garantera folks och enskilda människors okränkbarhet och integritet mot dem som inte respekterar dessa grundläggande värderingar.

Alla krig är av ondo, men alla arméer är det inte!

Utan de allierades och förvisso också Rysslands uppoffrande insatser under andra världskriget och framför allt dess slutskede hade min mor och hundratusentals andra inte överlevt. Och hur Europas styresskick och gränser då hade sett ut kan vi bara gissa. Jag är sålunda djupt tacksam över att det fanns nationer som då hade militär kapacitet att besegra Adolf Hitler. Som bekant hjälpte inga förhandlingar eller överenskommelser.

SVENSK KORTSIKTIGHET

Diskussionen om det svenska försvarets styrka och utseende har under de senare åren mer och mer utvecklats till en sorts matematisk beräkning av de relativt kortsiktiga potentiella hot vi ser. Det handlar naturligtvis då främst om Rysslands politiska utveckling och militära kapacitet.

Men, även om situationen i Ryssland inte skulle vara så som den nu beskrivs av många – alltså ett Ryssland som målmedvetet förstärker sin militär kapacitet – utan mindre dramatisk, måste Sverige rimligen ändå ha ett starkt försvar.

Det är inte särskilt klokt att grunda svenska försvarsansträngningar på fluktuationer över tioårsperioder i vårt närområde. Vi har tidigare i historien sett hur drömmar om evig fred förvandlats till sin motsats på mycket

*Militära maktmedel ska säkerställa nationell överlevnad i den yttersta situationen.
Foto: Jimmy Croona, Combat Camera/Försvarsmakten.*

kortare tid än tio år. Det är dessutom en viktig del av varje nations identitet att kunna bevisa för omvärlden att man är kapabel att försvara sig. Det handlar om nationens självbild. Och då talar jag verkligen inte om färgen på dess innevånare eller vad vi bär för kläder eller talar för språk. Nej, det handlar då om viktiga värden som demokrati, rätten att tänka och tala fritt – kort sagt allt det som har med mänskliga rättigheter att göra. Sådant som verkligen är värt att försvara på alla plan. En nedskrivning av ett militärt försvars betydelse kladdar tyvärr också ner bilden av vår vilja att försvara grundläggande viktiga värden.

Ett militärt försvars styrka bygger den egna nationens ambition, men också på om-

världens bedömning av denna ambition.

Just nu pekar pilen vad gäller Sverige åt fel håll på båda dessa områden.

EN FRÅGA OM INSIKT

Någon har sagt att världen inte blir fredligare för att man vingklipper duvorna. Jag delar den uppfattningen. Att ”gå före och visa vägen” är ingen bra strategi. Den debatten förs oftast i länder med utvecklade parlamentariska system, men är ganska avlägsen i stater som exempelvis Nordkorea.

I den svenska debatten uttalas inte denna ambition. Tack och lov. Men, den budgetmässiga synen på svenskt försvar får den effekten. Den dagsaktuella diskussionen om det svenska försvaret förs på ett sätt som är

ganska långt borta från den insikt som fanns hos politiker efter andra världskriget och in i det kalla krigets era.

Det känns angeläget att understryka att det ständigt behövs ansträngningar i internationella fora för att åstadkomma multilaterala överenskommelser, som exempelvis leder till minskning av vapenarsenaler och bättre former för konflikthantering. Men, det är något annat än ”gå-före-attityden”.

BUDGET ELLER VÄRDEN

Att muren föll betydde dramatiska positiva förändringar i vår omvärld. Men vår förmåga att se in i framtiden ökade faktiskt inte. Rysslands ambitioner är svårtydda. Vi ser en gradvis återhämtning av rysk militär kapacitet. Men, vad vi framför allt ser är ett gap av skillnad i våra respektive länders syn på mänskliga rättigheter. Det är naturligtvis en källa till oro, för att uttrycka mig försiktigt.

Insikten om att omvärlden är bångstyrig och att allt för många länder och regeringar kan liknas vid andra fåglar än duvan borde vara viktiga fundamenta i en seriös debatt om våra försvarsansträngningar. Detsamma gäller rätten att som nation och människa inte bli kränkt och att kunna försvara sig om så sker, liksom behovet av starka institutioner som visar att vi är beredda att försvara grundläggande humanistiska och demokratiska värden. Försvaret är en sådan institution. Budgetmässiga överväganden behövs självklart, men balanspunkten mellan denna typ av överväganden och de värdebaserade argumenten har förskjutits åt fel håll under de senaste 10-15 åren.

Finns det något mått på vad som är ett starkt försvar för Sverige. Nej, någon enkel ekvation för detta finns inte. Däremot finns det en

metod att för omvärlden visa att i alla fall nationen själv är överens om var denna nivå ligger. En blocköverskridande överenskommelse mellan minst de två stora partierna (m) och (s) skulle vara en bra bit på väg. Med tanke på dagens debatt borde detta inte vara en orimlig tanke.

EN FRÅGA FÖR REGERING OCH RIKSDAG

Ett tips på vägen: Lagg ner Försvarsberedningen som företeelse. Återför frågan till den normala hanteringen mellan regering och riksdag som gäller i alla andra fall. Försvarsberedningarna i sin nuvarande form är en irrationell dubbelstruktur som bara skapar onödiga låsningar och konflikter. Det är en sak att utreda delar av ett sk budgetområde, men att lyfta ur hela försvarsfrågan till en utredning synes numera bara skapa mer problem än lösningar. En normal ordning skulle också ge större möjligheter till partiledaröverläggningar och också skapa bättre förutsättningar för överenskommelser mellan partierna.

Försvarsfrågan förtjänar en bättre hantering än den vi sett exempel på under de senaste åren. Men, då krävs respekt för försvarsfrågans alla dimensioner. Då krävs också samling och beslutsförhet. Detta synes vara en bristvara i dagens försvarspolitiska debatt – tyvärr.

Jan Nygren har varit statssekreterare (S) i försvarsdepartementet, samordningsminister, vice VD på SAAB AB, ordförande i den första Försvarsberedningen och ledamot av Kungl Krigsvetenskapsakademien.

Artkeln har tidigare publicerats i Vårt Försvar, nr 3 2013.

Gunilla Herolf:

Vad är försvar i vår tid?

Frågan om varför Sverige har ett försvar kan uppfattas på ett generellt och mycket enkelt sätt och därmed få ett mycket enkelt svar: försvar har man för att man vill värna något som man värdesätter – det egna landets suveränitet och frihet, dess territorium, befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och värderingar. Listan kan göras mycket lång.

Det svenska engagemanget upphör emellertid inte vid landets gränser. Som medlem av FN lovar vi att ställa upp för att upprätthålla internationell fred och inom EU har medlemsländerna skrivit under på att komma till andra länders hjälp vid naturkatastrofer och terroristdåd. Utöver dessa fördragsbundna plikter (som i och för sig kan tolkas olika hårt av medlemsländerna) har Sverige på olika sätt pålagt sig självt förpliktelser som att stödja andra länder när värden som vi själv omfattar är hotade.

Sådana självpålagda plikter kan upplevas som helt altruistiska men det är också uppenbart att de reflekterar en insikt att alla länders situation påverkas av den globala och den regionala situationen. Ett land som hjälper andra länder i sin närhet i ett uppbyggnadsarbete åtnjuter fördelen av att självt få en stabilare säkerhetspolitisk situation, och när man hjälper ett närliggande land i en kris vet man att man också direkt försvarar sig själv.

På global nivå blir länken svagare, men även här kan man se länken mellan det svenska försvarets engagemang utomlands och de spänningar och flyktingströmmar som man därmed hoppas undvika.

ALTERNATIV TILL ETT MILITÄRT FÖRSVAR?

För det enskilda landet finns givetvis alternativet att ersätta ett militärt försvar av det traditionella slaget med hemvärn, försvar med enbart civila metoder t ex passivt motstånd, eller något annat – men då måste man också veta säkert vad man skyddar sig mot. En stat kan också avstå helt från självförsvar och i stället hoppas att FN ska komma och försvara landet, men får förstås räkna med att andra länder – de som ska stå för hjälpen – är misstroagna mot ett land som kräver mer av andra än av sig självt. Två välkända exempel på länder som avstått från egna militära styrkor är Island och Costa Rica. Island har emellertid haft en stark amerikansk närvaro och Costa Rica har byggt upp en ansenlig polismakt, varav en del kallas gränspolis.

Även om vapenarsenalerna minskat kraftigt efter det kalla krigets slut ter sig möjligheterna fortfarande små att åstadkomma en total global avrustning. En nödvändig förutsättning skulle vara att alla länder inkluderas i en säkerhetsgemenskap. Detta begrepp, som myntades på 1950-talet av Karl Deutsch innebär att länderna inte kan tänka sig börja krig mot varandra. Inte ens en sådan utopisk

Vi försvarar det vi värdesätter, bl a demokrati och mänskliga rättigheter. Foto: Niclas Ehlén, Combat Camera/Försvarsmakten.

säkerhetsgemenskap skulle emellertid vara tillräcklig idag, när vi har en rad andra aktörer som hotar våra samhällen.

VARFÖR ÄR FÖRSVAR PROVOKATIVT?

Att frågan om "varför försvar?" ställs över huvud taget botten i den uppfattning som ibland framförs att det militära försvaret i

sig är en negativ faktor. Det kan finnas flera anledningar till det. En och annan, men svårslagen i Sverige, kan ha tankar om försvaret som en intern maktfaktor – i vissa länder har försvarsmakten spelat en mindre ärofyll roll genom att ta över makten när demokratin inte gynnat de egna intressena.

En annan anledning till att vara tveksam till det militära försvaret är att samma medel som används för att försvara det egna landet också kan användas för att attackera ett annat. Även detta är svårt att överföra till en oro för det svenska försvarets avsikter men kan givetvis appliceras på andra länder med en mer tveksam historia. I den starka spänning som rådde under det kalla kriget gjordes också en del försök att skapa ett s k icke-provokativt försvar i betydelsen av ett försvar som inte skulle ha kapacitet att angripa ett annat land. En sådan typ av försvar skulle ha varit värdefullt för att förhindra att krig uppstod p g a missförstånd, men det är osäkert om det skulle ha varit effektivt gentemot en avsiktlig angripare.

Även om det icke-provokativa försvaret inte är en stor fråga idag, finns samma logik kvar. Endast de länder som inte bryr sig om hur de uppfattas av andra kan i det defensiva försvarets namn (men knappast anda) skaffa sig kärnvapen, stationera missiler på ett offensivt sätt, anta offensiva doktriner och uttala sig hotfullt mot andra länder. Ett sådant land får acceptera att dess försvarsmakt uppfattas som ett hot av andra.

DEN NYA VÄRLDEN

Hittills har endast det militära försvaret berörts. Att föreställa sig ett försvar i enbart militära termer är emellertid ett tänkesätt som inte gäller längre. Detta beror givetvis på att hotbilden förändrats och breddats. Som uttrycks i EU:s säkerhetsstrategi av 2003 är inget av de nya hoten rent militärt och hoten kan inte heller tacklas med rent militära medel.

Med Berlinmurens och Sovjetunionens fall försvann såväl den mur som skilde den fria från den ofria delen av Europa som många av de vapen som bidragit till spänningen. Det militära hotet minskade därmed dramatiskt.

En annan förändring är att idag ingår i hotbilden inte enbart kända länder och aktörer av den typ som ligger terroristorganisationer utan också mer svårgripbara grupper som ligger bakom internationell brottslighet av olika slag. Därtill kommer hot som inte har någon direkt upphovsman som naturkatastrofer, pandemier och miljöhot. Alla dessa icke-militära hot kan samspela med varandra på ett komplicerat och oförutsägbart sätt och i slutändan leda till ett militärt hot som därmed är svårt att planera för.

MILITÄRA OCH CIVILA MEDEL

Militär kapacitet är fortfarande viktig i Europa som det yttersta försvaret mot en angripare liksom i vissa internationella operationer, där den ibland också tvingats användas i fredsframtvängande syfte, för att förhindra ytterligare blodspillan.

Militära medel är också nödvändiga för att de civila kapaciteterna ska kunna användas. Transporter av mat till byar, minröjning, skydd till domare så att rättssystemet kan fungera i oroliga stater är bland de uppgifter som utförs av militära styrkor, som därmed ser till att ett civilt återuppbyggnadsarbete kan äga rum.

Samtidigt har det visat sig att de civila medel som EU har använt för att stabilisera och bygga upp ett land, och vilka oftast har följt efter en militär operation, har varit värdefulla för att skapa säkerhet på sikt. Exempel på sådana är reformer av säkerhetssektorn, uppbyggnad av rättsväsende och administration samt arbete mot korruption. Ett tecken på värdet av dessa åtgärder är att Nato i sitt nya strategiska koncept försöker skapa en motsvarighet till det som kallas EU:s stora civila verktygslåda. Uppenbart är att såväl de militära som de civila medlen är nödvändiga och att de båda kompletterar varandra.

Oftast tänker vi i Sverige idag i nationalstats-termer när vi talar om försvar. Det är natur-

ligt, eftersom Sverige som alliansfri ensamt bestämmer om sitt försvar. Samtidigt är det knappast troligt att Sverige, om landet skulle bli indraget i krig, skulle komma att försvara sig på annat sätt än i en multinationell konstellation.

Redan idag försiggår mycket samarbete med andra länder, militärt och civilt. De nya hoten, som i hög grad är gränsöverskridande, har accelererat denna trend. Som uttrycks i EU:s säkerhetsstrategi från 2003 kan inget land på egen hand angripa dagens komplicerade problem.

Det säkerhets- och försvarspolitiska samarbetet äger rum inom en stor mängd organisationer som FN och EU, där vi är medlemmar, Nato, som Sverige samarbetar med i många frågor, liksom en rad underorganisationer av dessa för t ex polissamarbete och annat arbete som gäller de nya hoten. Dessutom har Sverige ett nära (och eftersträvar ännu närmare) samarbete med de nordiska länderna, och samarbetar i grupper med andra länder i Europa samt med USA. Syftet bakom varje samarbetsprojekt bestämmer ländersammansättningen eller valet av organisation.

Trots att så mycket arbete bedrivs gemensamt är det för Sverige det egna landet som måste stå i centrum. Oavsett om Sverige skulle gå med i Nato och om EU:s integration skulle ta stora kliv framåt (och Sverige skulle vara med på det tåget) har Sverige fortfarande

det övergripande ansvar för den vida hotbild som målats upp här mot vårt land och som i många fall måste administreras inte bara nationellt utan också lokalt.

SAMMANFLÄTAD SÄKERHET

Dominerande faktorer i dagens europeiska och svenska säkerhets- och försvarspolitiska situation är oförutsägbarhet och komplexitet. Med en svårfångad hotbild är det problematiskt att i förväg tänka sig in i alla de scenarier som skulle kunna leda till att Sverige blev tvunget att ta till vapen. Däremot vet vi att länders säkerhet är nära knutna till varandra och att det som drabbar andra länder i Europa på något sätt också drabbar oss, liksom att en attack eller katastrof av annat slag inte kan gälla oss utan att också påverka andra med oss. Vi vet också att Sveriges och andra länders fredsbevarande arbete påverkar världen, om än inte i den utsträckning vi skulle vilja. I ett sådant arbete är motsattställningar mellan militärt och civilt, mellan nationellt och internationellt lönlösa eftersom de interagerar med varandra på ett otal sätt. Vårt ansvar gäller i första hand Sveriges försvar men vårt tänkande måste sträcka sig betydligt längre än så.

Gunilla Herolf är filosofie doktor och ledamot av Kungl Krigsvetenskapsakademien.

Artikeln har tidigare publicerats i Vårt Försvar, nr 1 2013.

Sara Skyttedal:

Försvaret är en samvetsfråga

Vid ett flertal tillfällen har jag fått frågan om hur jag som kristdemokrat kan förespråka ett starkt försvar. Ibland ställs påståendet än mer på sin spets och det påstås att "som kristen ska man vända andra kinden till" och andra insinuationer om att det borde finnas ett likhets-tecken mellan pacifism och kristdemokratisk ideologi, åtminstone om man misstolkar det senare med att vara detsamma som kristen trosövertygelse.

VÄRLDEN ÄR INTE PERFEKT

I min värld är det uppenbart att de enda som borde förespråka en total nedrustning är de som styrs av idéer om en utopisk tro på världsutvecklingen. För kristdemokrater är en bärande princip i vår idétradition ofullkomlighetstanken. Det är något som innebär en högst realistisk tro på världen och framtiden. Människan är ofullkomlig och kommer således aldrig att lyckats skapa ett fullkomligt system eller samhälle. Vår världs öde är att hantera det faktum att människan är förmodligen att fatta både goda och onda beslut. Göra rätt eller fel. Skydda andra eller begå brott mot andra. Vi vet också att människan i större eller mindre omfattning kommer att

fortsätta göra det som är orätt. Både i stort och i smått.

Övertygelsen om att samhället aldrig kommer att bli perfekt ger en insikt till mig som politiker att min makt är begränsad. Mina reformer kommer aldrig att kunna påverka människans djupaste natur och politikens uppgift blir istället att hitta ett ramverk där människan har kapacitet att odla de goda aspekterna av sin person och där hon skyddas från andra personers negativa aspekter.

Många andra ideologier grundas på en utopisk mall som ter sig ganska världsfrånvärd för en kristdemokrat som inte tror på ett perfekt system. Alldeles för många politiker har storslagna visioner om att skapa en ny och bättre värld. En värld där vi ser en linjär positiv utveckling. Många tror sig kunna det ekonomiskt. Vissa tror att brottsligheten försvinner med utrotandet av utanförskapet. Andra tror också att det kommer att bli så med världsutvecklingen i stort.

HISTORIELEKTIONERNAS BETYDELSE

För den realistiska politikern blir en mörk historielektion om krig och misär inte en bekräftelse om hur överlägsen den moderna människan är, utan en påminnelse om hur

Militära maktmedel är en förutsättning för politisk handlingsfrihet i när temperaturen höjs i vår omvärld. Foto: Niclas Ehlen, Combat Camera/Försvarsmakten.

de beslut som fattas måste gardera oss för det otänkbara. Vi vill gärna tro att det mänskliga kollektivet har potential att lyfta sig över krig och förtryck och att vi ständigt går mot ljusare tider.

Denna tro på linjär positiv utveckling har fått prägla vår försvarspolitik. En gång i tiden handlade försvarspolitikerna om att skydda vårt folk och vårt land från det otänkbara. Under mitten av 1900-talet övergick det till att snarare handla om jobb- och regionalpolitik. Nu har det i flera år handlat om ekonomisk politik och budgetbalans där försvarsbudgeten fått bli det område som man konsekvent har skurit ner på för att frigöra medel till andra områden i statens budget.

Vissa av oss har länge påpekat att besparingarna har gått för långt. Försvaret finns för att skydda allt det vi anser är värt att bevara – vårt folk, vårt land, våra värderingar och vår vardag. Ett starkt försvar blir för en värde-

orienterad politiker den enda slutgiltiga garanten för friheten och demokratin. Det blir en fråga som handlar både om ansvar över generationerna och en diskussion om vilka plikter vi har gentemot både våra medborgare och även de som lever i våra grannländer.

I en tidigare undersökning från Novus opinion säger 83 procent av svenskarna att de tvivlar på att Sverige kan försvara sig vid ett militärt anfall från en främmande makt. Försvarsministerns svar på detta har varit att det inte finns ett hot om ett militärt väpnat angrepp mot Sverige. I mina ögon ska dock säkerhetspolitiken handla om just detta – att skydda sig mot det osannolika – för vi vet faktiskt inte hur utvecklingen kommer se ut framöver och vilka beslut världens ledare kommer att fatta. Men försvarspolitikerna tycks ha förts utifrån tron på att det blir fred på jorden före försvarsbeslutet 2015.

Tyvärr har 2014 inte blivit en bekräftelse på en frihetstrend utan ett konstaterande av att det vi trodde tillhöra det förgångna snarare är en del av vår nutid. Om någon av oss bara för ett par månader sedan påstått att ett europeiskt land står inför ett invasionshot, skulle man blivit snabbt avfärdad och utskrattad. Det har länge varit en sanning i debatten att krig om territorier enbart är en historisk företeelse i Europa. Att det är något som vi mognat och vuxit ifrån.

Alldeles för många politiker har stor-slagna visioner om att skapa en ny och bättre värld.

Några av oss har påpekat att det finns anledning att oroas över både de demokratiska och militära förändringarna vi vittnat i Ryssland. Nu står vi med facit i hand efter landets agerande i Ukraina och ett säkerhetspolitiskt läge som förändrats brutalt innan EU och omvärlden ens hann blinka.

ANSVAR BORTOM NÄSTA FÖRSVARSBESLUT
Självlklart behöver vi försöka skapa förutsättningar för ett mer långsiktigt stabilt ramverk där vi stärker demokratins ställning i större delar av världen. Även om vägen dit är lång

är det givet att vi behöver stora insatser för en sådan utveckling. Lyckligtvis är det redan så. Sveriges militära utgifter ligger på en nivå som bara är marginellt högre än budgetposten för bistånd. Om man räknar in den del av EU-avgiften som blir samordnade biståndsmedel blir skillnaden troligtvis obefintlig.

Det vore dumdrigt att dra ner på biståndet och diplomatin som skapar möjlighet för långsiktig positiv utveckling i vår omvärld för att satsa allt på försvaret, men mer huvudlöst är att tro att det går att ersätta ett starkt försvar enbart med bistånd och nedrustningspolitik. En försvarspolitik ska föras med långsiktighet och efter målsättningen om att det som vi kommer överens om som värt att försvara också ska kunna försvaras. Åtminstone mer än en vecka.

Det är givetvis otänkbart att Sverige skulle utsättas för en militär invasion eller bli direkt inblandad i en militär konflikt i vårt närområde. Men utan ett försvar är det en svindlande tanke att fundera på hur verkligheten skulle förändras om det otänkbara inträffar. För mig är det en samvetsfråga att förespråka ett starkt försvar och en säkerhetspolitik som tar ansvar bortom nästa försvarsbeslut och den världsutvecklingsprofetia vi själva väljer att tro på. Den som gör annat måste våga ha stor tillit till högre makter.

Sara Skyttedal är Förbundsordförande i Kristdemokratiska Ungdomsförbundet, KDU.

Internationella åtaganden är viktiga samtidigt som det egna landet måste försvaras.

Foto: Jimmy Croona, Combat Camera/Försvarsmakten.

Mattias Kristenson:

Varför försvarspolitik?

En vän brukar skämtsamt fråga mig varför det heter försvarspolitik och inte anfallspolitik. Vare sig frågan är seriös eller inte så lämnar den en hel del att fundera över. För under hela min levnadstid har försvarsmakten hetat just försvarsmakten och dess roll i svensk politik har alltsedan jag föddes, det vill säga ungefär i tid med kalla kriget slut, minskat succesivt. Man behöver emellertid inte blicka alltför många decennier tillbaka i tiden för att komma till en

punkt då försvarsmakt var krigsmakt – och förlängs perspektivet bakåt i tiden framtonar bilden av ett svenskt försvar som var nog så proaktivt och som användes för expansionspolitik.

Som ”ung”, och dessutom som någon som under värnplikens senaste år blev ratad efter internetprovet brukar jag mycket hellre diskutera frågan ”varför försvarspolitik?”, eller som jag hellre ställer den ”varför säkerhetspolitik?”.

Faktum är att vänner, bekanta och andra ungdomar som jag möter oftast har en mycket begränsad förståelse för förvars- och säkerhetspolitiken, eller ens dess existensberättigande. Visst hittar du en och annan försvarsvivrare eller pacifist. Eller ja, förmodligen någon som ganska bra kan förklara svensk neutralitetspolitik som om det fortfarande vore 80-tal. Men i grunden finner du en liten förståelse – till och med i ungdomsförbunden – för varför det är viktigt att diskutera och ha kunskap om säkerhetspolitiken.

Jag är van vid att säkerhetspolitiken har dåligt rykte och var förmodligen själv en sådan som upprätthöll den bilden ganska länge.

Jag är van vid att säkerhetspolitiken har dåligt rykte och var förmodligen själv en sådan som upprätthöll den bilden ganska länge. I säkerhetspolitiken försvarar vi bara våra egna intressen – det är verkligen den kalla verkligheten av realismen. Och försvaret är den bärande kärnan i detta intresse-sökande.

Jag skulle vilja hävda att det stämmer ganska bra in. Säkerhetspolitik handlar om att försvara och stärka sina intressen. Det intressanta blir när vi ska definiera vad dessa intressen är. Och här finns det ju givetvis "finare" och "fulare" sådana. När vi pratar

om demokrati och frihet är det lätt att vurma för säkerhetspolitikens betydelse. När vi pratar vapenexport och övervakning och spioneri blir det i mångas ögon istället mindre intressant.

VILJAN ATT VÄRNA

Jag brukar hålla fanan för säkerhetspolitiken högt. I grunden handlar det om att försvara det vi alla älskar. De mest grundläggande värdena i samhället. Precis som att politik handlar om att vilja, som Olof Palme en gång uttryckte det, så handlar säkerhetspolitik om det. Och som socialdemokrat vill jag se gemenskap. Säkerheten byggs endast gemensamt – genom nära samarbeten och öppenhet.

Vad innebär det då för försvaret? Ja ni kan ju alla historien och socialdemokraternas inställning genom den. En självständig röst i världen krävde ett starkt försvar för att behålla någon trovärdighet. Idag står vi betydligt mycket närmare omvärlden – dels genom globaliseringens oundvikliga integrering och genom aktiva beslut att ta del av regionala och globala samarbeten. Idag är detta också nödvändigt om vi ska nå nya mål med utrikes- och säkerhetspolitiken.

Den svenska alliansfriheten, 2.0 om man så vill, bygger på att vi kan stå fria och oberoende från stormaktsintressen. Men det kan också göras exempelvis inom gemenskapen som är Europeiska Unionen. Samtidigt kräver det en försvarsmakt som kan vidhålla trovärdigheten för den svenska säkerhetspolitiken. Med dagens minskande organisation finns det verkligen all anledning till att ifrågasätta hur väl detta fungerar. Svenska politiker, såväl moderater som socialdemokrater, måste göra upp med sig själva för hur satsningarna på försvaret ska överensstämma med den önskade efterfrågade försvarsförmågan. Några vill ta det enkla svaret och

säga Nato men ganska snart in på den vägen inser man att det inte är så enkelt.

SKA FÖRSVARET BÖRJA I SVERIGE?

I en tid då omvärlden känns alltmer osäker är det lätt att vi förbiser det kanske främsta syftet försvaret kan spela idag. För utvecklingen i Ryssland och läget i Ukraina ger oss givetvis anledning till oro. Ända sedan Georgienkrisen har de säkerhetspolitiska antagandena fått omformuleras. Idag blir det alltmer populärt med uttalanden som ”det svenska försvaret ska börja i Sverige”.

Visst kvarstår skyddet av den nationella suveräniteten som försvarets kärnuppgift – men om jag får drömma så önskar jag att de internationella åtagandena skulle utvecklas och bli viktigare och viktigare. För Sverige kan spela en stor roll på den internationella arenan. Till stor del genom diplomati men också i militärt förebyggande syften.

För om Sverige kan behålla sitt oberoende från större nationers intressen kan vi bli en betydelsefull aktör i fredsarbetet. Det handlar givetvis om ett brett arbete med många olika verktyg. Militära insatser för att förebygga och tvinga fram fred är givetvis inte oproblematiske. Afghanistan är ett bra exempel på det. Men i grunden finns det goda skäl för Sverige att delta i olika inter-

nationella insatser – och här behövs aktörer som inte främst tänker på tydliga dominansintressen. Långsiktigt hoppas jag verkligen att det på allvar kan bli försvarets huvuduppgift.

Går det att tydliggöra kopplingen mellan försvaret av grundläggande värden och behovet av en försvarsmakt som gör insatser inte bara i Sverige så tror jag att alltfler även i min generation kommer tycka att det är lättare att svara på frågan ”varför försvarspolitik?”. Som det lilla land vi är får vi finna oss i att omvärlden påverkar hur vi förhåller oss till försvarspolitiska frågor. Frågan är bara om vi är beredda att också ta initiativ för att kunna påverka vår omvärld.

Jag tror att försvaret är nödvändigt också idag och kommer vara så framöver. Men då måste det också användas på rätt sätt. Jag tror att det i grunden finns ett gemensamt samförstånd kring detta. Men jag hoppas verkligen att vi i framtiden blir fler som diskuterar vilka strategiska vägval det faktiskt innebär.

***Mattias Kristenson** är säkerhetspolitisk talesperson för Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund, SSU.*

Björn von Sydow:

Avspänning genom avskräckning

Med sammanbrotten för Sovjetunionen, Warszawa-pakten och Jugoslavien gick både Europa och stora delar av världen in i ett nytt internationellt system. Vi talar om den ekonomiska globaliseringen. Kina, Sydkorea, Indien, Brasilien och andra är nya ekonomiska giganter. Vi har starka tillväxtår och plötsliga finanskriser. Statsystemet i Mellersta Östern är i gungning. Skapar klimatförändringarna också en ny geografi? Vi talar om både en hegemonisk stat som USA och om en samtidig rörelse i riktning mot multipolaritet i världen. De auktoritära staterna Ryssland och Kina rustar upp. Båda flyttar fram sina positioner. Ryssland gentemot Ukraina och Kina gentemot bl a Vietnam. Vi har en på religionernas grund politisk pånyttfödelse. Vi har i vissa stycken stängda gränser; i andra hänseenden stora befolkningsomflyttningar, inkluderande turismen. Vi har färre mellanstatliga krig men nya asymmetriska krig och stridsmedel i bruk.

NYTT LÄGE

Vi befinner oss i ett läge, där alla dessa nya aspekter måste bedömas från grunden. Här finns olika utgångspunkter kring behoven av internationella insatser respektive ett terri-

toriskt försvar. Här finns olika motiveringar och rekommendationer. Mål och medel brottas med varandra.

En annan skrift jag vill lyfta fram är FOI:s senaste Rysslandsanalys, *Russian Capability in a Ten-Year Perspective – 2013*. Trots många utmaningar hemma, kommer Ryssland att öka sin militära förmåga i alla viktiga hänseenden. Den svenska Riksrevisionen har också gjort en analys och bedömning av Försvarsmaktens förmåga till uthålliga insatser, *RIR 2013:22*. Denna rapport är den första utomstående samlade analysen av det nutida svenska försvaret och den är kritisk. Det saknas personal och materiel. De markoperativa förbanden är för få. Budgeten är både för liten och fel avvägd mellan förband och materiel. Det saknas en operativ planering. Regeringen styr för oklart.

Vi befinner oss i ett vanskligt läge för svensk försvarsplanering, både i en trängre mening och i en bredare säkerhetspolitisk mening. Den parlamentariska försvarsberedningen och riksdag och regering står inför viktiga beslut innevarande år, 2014 och 2015.

SVENSK STRATEGI

Hur borde då huvudlinjerna vara för en svensk strategi, i militär mening och med konsekvenser för det civila försvaret? Jag

*De högsta politiska ledarskapet ska utforma den övergripande nationella säkerhetsstrategi i vilken Försvarsmakten utgör en betydelsefull komponent.
Foto: Combat Camera/Försvarsmakten.*

tror att man kan teckna en – ofrånkomligt komplex – situation med olika utmaningar och planeringsutgångspunkter.

Vi behöver ett territorialförsvar med ambitionen att genom en viss avskräckning verka avspännande i regionen.

Det svenska försvaret ska kunna verka i en avspännande inriktning och det kan ske med mindre eller högre ambitioner, knutna till framför allt EU:s Petersbergsuppgifter, men också till en nordisk samverkan kring specifika funktioner. Vi har ett intresse att utveckla dessa. I en ren försvarspolitisk inramning är dock fältet ganska fritt när det gäller ambitioner. Men jag förordar att vi tar Lissabonfördragets föreskrift (artikel 42.7) om hjälp och stöd enligt FN-stadgan i händelse av ett väpnat angrepp, med större ambitioner än om vi också hade varit medlem i Nato. Inom ramen för Lissabonfördraget kan också ett antal medlemsstater, ”som uppfyller högre krav på militär kapacitet och som har gjort mer bindande åtaganden på området med tanke på de mest krävande uppdragen” (inom Petersbergsuppgifterna; artikel 42.6.) upprätta ett permanent strukturerat samarbete inom unionen. Ett antal tilläggsbestämmelser reglerar detta.

Jag anser att frågan om Sverige bör sträva efter ett sådant samarbete kan ses i ljuset av hur hela EU-samarbetet utvecklar sig. Kommer den pågående Eurokrisen att leda till ett Europa i olika hastigheter, d v s grader

av integration? Så är det redan delvis. Om utvecklingen går i denna riktning, skulle Sverige kunna välja att vara med i ett fördjupat försvarssamarbete, eftersom vi inte under överskådlig tid framåt är med i ett annat – euron. Det blir då primärt inte ett utslag av att vi behöver avskräcka mer i EU och i EU:s yttre politik. I stället blir det en del i en svensk EU-politik – att inte bli i ”B-laget”. Slutsatsen för det svenska försvaret blir paradoxal – vi står kvar vid att ha ett högtekniskt försvar och fördjupat samarbetet i EU, inte för avskräckning, utan för avspänning.

FRÅGETECKEN MED KONSEKVENSER

Men svensk säkerhetspolitik och försvaret har samtidigt uppgifter gentemot de västliga stormakterna. Är deras agendor lika med det som vi alla bundit oss för genom FN respektive EU? Och som de små Nato-medlemsstaterna i vårt grannskap bundit sig till? Är USA på väg att minska sina konkreta försvarsmässiga åtaganden i Europa, därför att i en minskande försvarsmakt kommer man att prioritera andra arenor – Kina och Asien?

Eftersom vi inte kan vara 100 procent säkra på dessa frågeställningar, behöver vi ett territorialförsvar med ambitionen att genom en viss avskräckning verka avspännande i regionen. Dagens svenska högteknologiska ”periferi”-försvar är tillräckligt för detta, men en självständig operativ ledningskedja som inte kan störas ut behövs, vid sidan av Nato-länkar. Ett försvar med cyberförsvarsförmåga har vi. Det gäller nog att blåsa liv i planerna om ett ”nätverksbaserat” försvar med sensorer och långräckviddiga robotar. En med de västliga stormakterna djup samverkan inom försvarsindustrin är också motiverad, eftersom dessa då samtidigt får signaler om den fortsatt höga svenska tekniknivån. Också detta blir en paradoxal kombination av avspänning och avskräck-

ning. Det svenska försvaret stöds alltså av en försvarsindustri som delvis kan ägas utländskt, men som genom basering och säkerhetsskydd kan verka i Sverige.

Däremot menar jag att det som stått så i centrum sedan 2001 och angreppen den 11 september mot USA, d v s terrorism baserad på religiös ideologi, som handlar vid sidan av "krigets lagar", behöver faktiskt endast i begränsad omfattning bli ett engagemang för det svenska militära försvaret. Regering och riksdag bör enligt min mening vara restriktiva med att ställa svensk armétrupp till förfogande för internationella operationer, när motståndaren i huvudsak är terrorism. Ska landstyrkor sändas ut (typ ISAF), måste de emellertid ha starkt stöd av militär och polisär underrättelseverksamhet, MUST och Säpo. Vi måste kunna räkna med asymmetriska terrorangrepp både mot truppen och i Sverige.

Den auktoritära och imperie-nostalgiska ideologin i Ryssland behöver balanseras av hela serien av militära åtgärder, från avspänning till avskräckning. Besöksutbyten och gemensamma fredsfrämjande- och räddningsövningar med ryska förband måste tills vidare läggas på is i ljuset av annexionen av Krim och hoten i östra Ukraina.

SVENSK FÖRMÅGA

Det svenska försvaret har en central uppgift i att verka avskräckande för de begränsade, i militär mening, angrepp eller preventiva operationer, som skulle kunna komma ifråga från ryskt håll, som ett led i den anti-Nato politik som man står för när, det gäller de

baltiska länderna. JAS-flottan av idag kan reduceras, mot att utvecklingsarbetet och beväpningen förbättras. Det senare gäller luftförsvaret generellt. Arméstridskrafterna bör förstärkas med en strategisk reserv och bl a bör de fyra mekaniserade bataljoner som finns i form av krigsmateriel och utbildad personal, sammanföras och övas. Det bör gälla så länge den auktoritära och imperienostalgiska ideologin och konkreta annekionspolitiken regerar i Ryssland. Om den kvarstår åren framåt, med eller utan Putin, och den svenska försvarsmakten får svårt att rekrytera på helt frivillig grund, kan det bli aktuellt igen att tillämpa pliktlagstiftningen. Det ryska systemet behöver få tydliga signaler – lika tydliga som det självt vill sända till de regionala grannstaterna.

Det är nu försvarspolitikens uppgift att tid efter annan ge försvaret inriktning mot de kombinationer av bedömningar av det slag som jag förordar. I Internationella operationer. Med Operativ planering. Budget. Rekrytering. Utbildning. Krigsmateriel. Forskning. Myndighetssamverkan. Alla bör vara komponenter i en svensk militär och civil och diplomatisk strategi. Riksrevisionen är inne på samma spår i sin rapporter.

Poängen är, att en nutida svensk strategi behöver innehålla element kring alla de riktningar, vilka vi i Sverige möter, i en värld som inte förmått att skapa någon definitiv fred.

***Björn von Sydow** är riksdagsman (s), f d talman, försvarsminister och ledamot av Kungl Krigsvetenskapsakademien.*

Jan Ångström:

Sverige behöver en säkerhetsstrategi

En strategi kan komma i många skepnader. Den kan vara sammanhängande eller osammanhängande, tydlig eller otydlig, hemlighållen eller transparent. Det finns för- och nackdelar med olika former. För vissa syften kan en uttalad strategi vara bra, men samtidigt så är en helt transparent strategi kanske inte bra för andra syften. När t ex USA under det kalla kriget försökte avskräcka Sovjetunionen utgjorde kärnvapenbestyckade ubåtar en central del i den s.k. andraslagsförmågan som uppehöll avskräckningen. Om USA avslöjat var ubåtarna befann sig eller deras planerade avfyrningsområden så hade en central del av strategin – att bibehålla ett visst inslag av osäkerhet för de sovjetiska beslutsfattarna – ointetgjorts. På samma sätt formulerades och bedrevs en väsentlig del av den svenska militärstrategin, inklusive det relativt omfattande västsamarbetet under det kalla kriget som kartlagts av bl a Robert Dalsjö i *Life-Line Lost* (Santérus 2006), bakom lyckta dörrar.

Det vore dock ett begreppsligt misstag att tro att en strategi kan vara medveten eller omedveten. Strategibegreppet innefattar en implicit föreställning om aktörskap. Det måste finnas en aktör som har en uppfattning om förhållandet mellan mål och medel, en aktör

som kan sägas besitta knappa resurser och en aktör som är involverad i någon form av interaktion med omvärlden för att man ska kunna betrakta ett beteende som strategiskt. En strategi är således alltid medveten, men den kan naturligtvis vara baserad på felaktiga föreställningar om exempelvis mål och medel och den behöver heller inte vara delad eller överenskommen av många.

BEHOVET AV FÖRSVAR

Under det senaste året har det bl a i en serie artiklar i *Vårt försvar* debatterats varför Sverige har ett försvar av en rad färgstarka och ledande debattörer. I stort har det varit en både välkommen och engagerad diskussion. Oavsett hur man än vrider på problematiken framstår det som en viktig fråga. Mot bakgrund av det kalla krigets slut och det kraftigt reducerade invasionshotet som detta innebar förefaller det vara en relevant fråga. Behöver vi ett militärt försvar när det knappast finns ett invasionshot och när andra värden i samhället som skola, vård och omsorg står på spel för en åldrande befolkning och i en ekonomi med begränsad tillväxt? Också utifrån den förändrade roll som det offentliga visavi det privata har fått i de senaste årens offentliga debatt är det relevant. Behöver vi en statlig, offentlig försvarsmakt

när andra privata alternativ kanske kan erbjuda billigare och marknadsanpassade lösningar? Frågan om varför ett svenskt försvar är också relevant utifrån ett förmågeperspektiv. Behöver vi verkligen ett försvar om det – som nu – är så numerärt urholkat att det knappast kan utöva territoriell kontroll på ett meningsfullt sätt?

EN ALLTFÖR VID DEBATT?

Det känns angeläget att här göra några reflektioner rörande försvarsdebatten. För det första kan man notera att debattörerna närmar sig frågan utifrån olika utgångspunkter. Det är t ex inte helt lätt att skilja på analytiska argument och normativa argument i debatten. Varför Sverige har ett försvar är en fråga som kanske ska skiljas ifrån varför Sverige bör ha ett försvar.

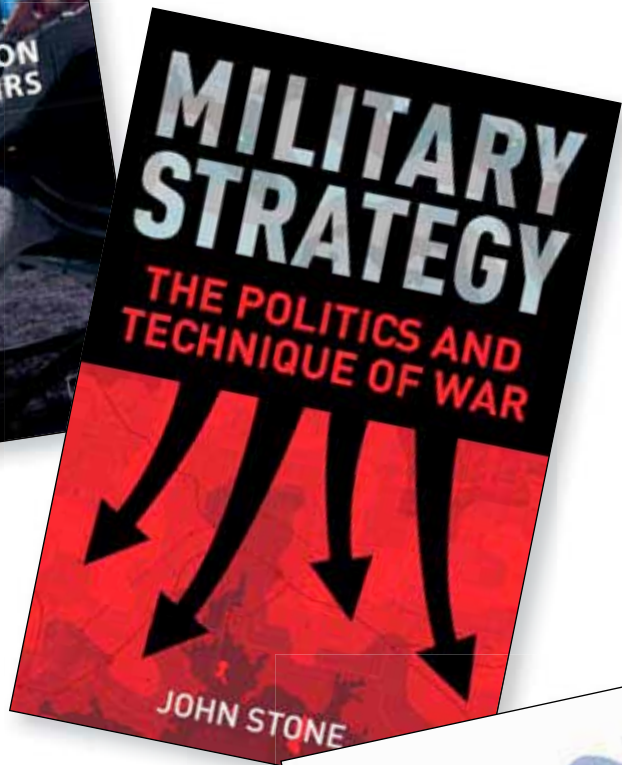
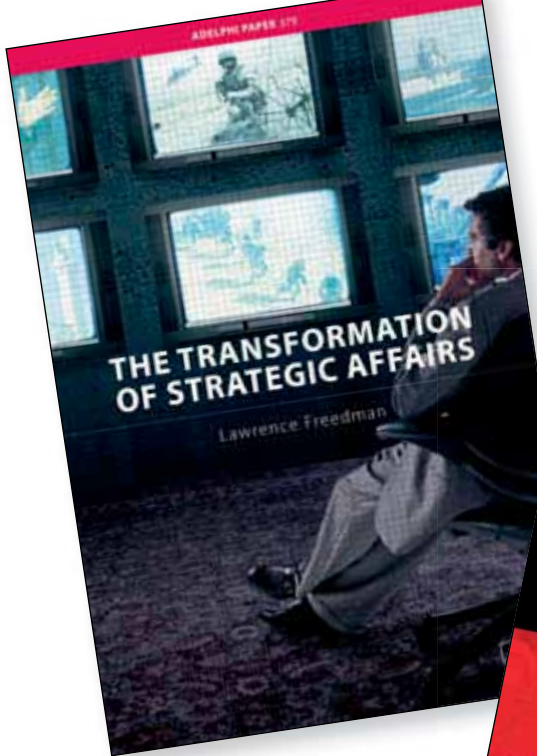
För det andra förefaller argumenten i försvarsdebatten generellt bygga på olika föreställningsvärldar. Detta syns tydligt i användandet av olika metaforer i argumentationen. Liknelser är kraftfulla argument såtillvida att de både ger ett visst skeende (eller fenomen) en betydelse och de styr tanken i en viss riktning avseende politiska ställningstaganden. Genom att framhålla den nuvarande regeringens fokus på ”här och nu” och försvaret som en producent av en tjänst – säkerhet – åt samhället förtydligas den ideologiska grund varpå det nuvarande försvaret står på. Om nu vård, skola och omsorg kan läggas ut på privat entreprenad varför inte också försvaret?

För det tredje – och kanske viktigast – är att såväl tidpunkt som debattens karaktär utgör tecken på avsaknad av en svensk nationell strategi. Om det funnits en tydlig, sammanhängande, accepterad svensk strategi så hade denna debatt knappast behövts eller sett så disparat ut. Om vi hade ett sammanhängande svar på frågan varför ett försvar, varför en försvarsmakt och varför en för-

svarsmakt skulle operera på ett visst sätt, styras på ett visst sätt, samordnas med andra myndigheter på ett visst sätt så skulle försvarsdebatten ha en tydligare utgångspunkt. Spridningen i debatten är helt enkelt ett tecken på avsaknaden av en svensk strategisk narrativ som Lawrence Freedman kallade det i sin *The Transformation in Strategic Affairs* (Routledge 2008). Med en sådan narrativ så skulle vi ha ett svar på frågor om varför endast dryga 500 soldater är insatta i Afghanistan? Vi skulle ha ett svar på frågor som om de afghanska kvinnornas fri- och rättigheter är viktiga i sig eller om bara utgör krassa medel för att nå ökat inflytande inom EU? Och vi skulle ha ett svar på om och varför en uppgradering av JAS 39 Gripen bör prioriteras – möjligen på bekostnad av armén och marinen?

EN STRATEGI SKULLE FOKUSERA DEBATTEN

Under det kalla kriget fanns en period av strategisk historia då det förelåg en samstämmighet i svensk strategi. Neutralitetspolitiken förespråkade en utpräglad defensiv strategi, vilket passade väl med långsiktig försvarsplanering och satsning på en inhemsk försvarsindustri. Den insats (i modernt språkbruk) som man tänkt sig var försvar av Sverige och försvarsindustrin tjänade här dubbla syften. Den var dels ett bidrag till den svenska försvarsförmågan, dels ett centralt tecken på att Sverige skulle fullfölja sina avsikter att hålla sig utanför ett tänkt tredje världskrig i centrala Europa. Hade Sverige försett sina väpnade styrkor med vapen och försvarsmateriel från något av supermaktsblocken hade ju det andra blocket kunna uppfatta Sverige som smygmedlem i sagda block. Samstämmigheten i strategi torde dock vara ett historiskt undantag. Normalfallet är snarare att det är svårt att tillfredsställa alla målgrupper och funktioner för en strategi. Bakgrunden till den nuvarande strategiska otydligheten i Sverige är sam-

mansatt och förefaller dels vara driven av svenska förhållanden, dels vara en del i en mer generell trend i västvärlden. I Sverige har vi delvis som en följd av det statistiska strategiska läget under det kalla kriget i stort sett glömt hur man tänker strategiskt. Situationen är dock inte mycket bättre i andra delar av Västeuropa. För inte alltför länge sedan beklagade sig den dåvarande högsta brittiska militära chefen, General Sir Jock Stirrup, över att Storbritannien inte längre besatt institutionaliserad kunskap om att tänka strategi och organisera strategiska processer. Bristande strategiskt tänkande är inte uteslutande ett europeiskt problem. I Richard Betts *American Force* (Columbia University Press, 2011) och John Stones *Military Strategy* (Continuum 2011) visas att det amerikanska försvaret har betonat den militära dimensionen i konflikter och därmed underskattat behovet att förena politik och militära mål.

De alltmer krympande försvarsmakterna i Västeuropa – en generell trend som bl a kartlagts av Anthony King i sin *Transformation of Armed Forces* (Cambridge University Press, 2010) – har också sin motsvarighet i Sverige som kraftigt reducerat storleken på sin Försvarsmakt de senaste 20 åren. Småstatens strategiska valmöjligheter har traditionellt betraktats som snävt begränsade. Endera så lyder man en stormakt för att få beskydd (allians) eller så är man utelämnad till andra stormakters godtycke. Genom att kraftigt reducera storleken på sin Försvarsmakt så förefaller Sveriges valmöjlighet än mindre. Eftersom strategiskt tänkande i västvärlden de senaste århundradena har handlat om att kunna eskalera till framgång så har strategi paradoxalt ansetts mindre viktigt med små försvarsmakter.

En tredje återhållande kraft på en tydlig strategisk diskussion i Sverige är neutralitetspolitikens arv och det mer generella incitamentet att inte avslöja sina kort innan de är spelade. Att bibehålla ett visst mått av osäkerhet i relationen till främmande makt – att ha det som Henry Kissinger en gång kallade konstruktiv ambi-valens – är rationellt i många strategiska sammanhang. Ett av problemen med detta är emellertid att det inte tillfredsställer medborgarnas insyn i den svenska strategin. Det hämmar också en tydlig politisk styrning av Försvarsmakten. Om kontingentschefer i Afghanistan själva får formulera vad som egentligen ska uppnås med militära medel så kan vi i likhet med Jan Willem Honig, forskare vid Kings College, börja tala om överstar som utformar och bedriver strategi.

Lyckligtvis kan man skymta en begynnande strategisk debatt i landet. Artiklarna i denna skrift utgör ett bidrag. Likaså är f.d. försvarsministern Björn von Sydows artikel i krigsvetenskapsakademiens tidskrift (nr 1/2012) och akademiens projekt om ”svensk säkerhet efter 2014” något som breddar debatten. Frågan om varför vi har ett försvar bör heller inte skiljas från frågorna om vilken sorts försvar vi bör ha och hur det försvaret bör användas och ledas? Dessa är samtliga centrala strategiska frågor som förtjänar mer uppmärksamhet, men också tydlighet. Sverige behöver en strategi.

Jan Ångström är professor i krigsvetenskap vid Försvarshögskolan.

Artikeln (förkortad) har tidigare publicerats i Vårt Försvar, nr 3 2012.

Stefan Ring:

Vår nationella försäkring

Under det kalla kriget fanns det knappast några tveksamheter om motiven för ett svenskt militärt försvar. Diskussionen gällde i första hand risken för ett militärt anfall och hur stora resurser som en angripare skulle kunna avdela. Att det dimensionerande hotet utgjordes av Sovjetunionen var det knappast någon som tvekade om. Inte heller att det som stod i fokus för försvarsplaneringen, var det svenska territoriet. Den tydliga faran för ett militärt angrepp innebar att vi under många år vände oss vid att betrakta säkerhets- och försvarspolitiska utmaningar i form av konkreta hot, där nationens existens stod på spel.

Sovjetunionens upplösning skapade dock en helt förändrad säkerhetspolitisk situation vilket också kom att påverka den svenska säkerhets- och försvarspolitiken. Inte minst genom att det nationella försvaret nedprioriterades till förmån för internationella insatser. De beslut som togs i Försvarsmakten visar tydligt att det nationella försvaret var satt på undantag. De regionala staberna utvecklades, den nationella försvarsplaneringen upphörde, ingen blev längre placerad i ett krigsförband, materielen i de lokala mobiliseringsförråden såldes ut eller fördes över till centrala förråd. Allt under devisen att det inom överskådlig tid (10 år?) inte längre fanns något hot om ett militärt angrepp mot Sverige.

Tydligast kan denna förändring kanske illustreras med ett tal som dåvarande överbefälhavaren Håkan Syrén höll i april 2005 vid ett seminarium som arrangerades av Folk och Försvar.

“När vi blickar framåt är bilden entydig: Riksdag och regering vill att Sverige väsentligt höjer sin förmåga och ambition att bidra till internationell krishantering. De internationella uppgifterna är den uttalade huvuduppgiften för Försvarsmakten här och nu. Vi skall på sikt fördubbla vår kontinuerliga internationella insatsnivå jämsides med att vi periodvis och regelbundet återkommande upprätthåller en snabbinsatsförmåga på stridsgruppsnivå inom ramen för en Battle Group.

För det första: Bidrag är inte bara en fråga om ekonomisk ”burden-sharing” utan också en fråga om politisk ”burden-sharing”. Hänsyn gör att vi måste kunna erbjuda effektiva bidrag i alla typer av operationer och kunna vara med och dela risker med de övriga bidragsgivarna.

För det andra: Våra militära bidrag är inte bara del i ett militärt förhandlingsspel, utan är också hårdvaluta i ett bredare politiskt förhandlingsspel, där ”äpplen byts mot päron”. När vi kan ställa upp med efterfrågade bristresurser så kan det ge politisk utdelning på helt andra plan. Ett aktuellt exempel är vår insats i Kongo med special-

Försvarsmakten ska kunna hantera direkta militära hot och har en viktig roll för att förebygga ett angrepp. Foto: Lennart Andersson, Försvarsmakten.

förband sommaren 2003 som stärkt vår trovärdighet i det fortsatta arbetet med att utveckla det säkerhetspolitiska och försvarspolitiska samarbetet i inom EU.”

Här ligger inte längre fokus på försvaret av den egna nationens existens vid ett militärt angrepp, istället är det nationens möjligheter att påverka den politiska beslutsfattningen i vår omvärld som är ett viktigt argument för användningen av den svenska Försvarsmakten. Nu är det inte längre det svenska territoriet som står på spel, utan snarare det politiska inflytandet i syfte att värna svenska intressen och då inte minst vår ekonomiska utveckling som skapar den välfärd vi alla vill bevara.

Är den svenska hållningen unik eller anmärkningsvärd? Knappast. Snarare är det ett förhållningssätt som är universellt. Att

svensk politik i relation med andra stater skulle grundas på oegenytta är det väl knappast någon som tror på. Problemet är snarare den kraftiga svängningen som ägde rum från det nationella försvaret till internationella insatser. Den närmast digitala synen på användningen av Försvarsmakten i relation till utvecklingen i vår egen region är alltför ensidig. Finns det inga hot krävs ingen närvaro. För att på ett konstruktivt sätt påverka utvecklingen krävs mer än bara analysen av hot. Vi behöver fundera över vilka risker som finns.

HOT ÄR INTE DETSAMMA SOM RISK

Vad skiljer då hot från risk? I den traditionella förklaringen av hot brukar man tala om en aktör, dennes förmåga och intentioner. Inom ramen för en risk gäller inte dessa utgångsvärden. Vi kan till exempel lyfta fram

riskerna för att euro-samarbetet faller samman. Det är dock inte helt enkelt att peka ut vem som ligger bakom en sådan utveckling, med andra ord vem som är aktören. I ett riskperspektiv är med andra ord osäkerheterna betydligt större och det är inte säkert att det finns en tydlig aktör. En metafor, som visserligen inte innehåller alla dimensioner av det som utgör en risk är följande:

Om man på den egna tomten påträffar en ökad pyroman med en bensindunk i ena handen och tändstickor i den andra kan man tala om ett klassiskt hot. Användning av lämpligt våld för att avvärja hotet skulle antagligen inte leda till något rättsligt efterspel. Om vi å andra sidan tänker oss att samme pyroman, efter ett avtjänat fängelsestraff köper grannhuset och flyttar in, är det knappast möjligt att beskriva detta som ett hot. Vi vet ju inte om han är botad. Däremot går det inte att bortse från att det finns en risk att han återfaller i pyromani. Mitt handlingsutrymme är inte heller detsamma som i det första fallet. Visserligen kan jag med våld försöka få honom att flytta, men jag skulle knappast ha lagen på min sida. En annan metod är förstås att ignorera den nye grannen, men det kanske jag ångrar om han skulle återfalla i sina gamla vanor.

KRIGSAVHÅLLANDE FAKTOR

Om man överför detta enkla exempel till det säkerhets- och försvarspolitiska området kan vi konstatera att vi inte har någon pyroman invid vårt eget hus. Däremot finns det flera olika risker förknippade med den utveckling som just nu äger rum, både i det europeiska samarbetet och i Ryssland. En viktig fråga blir därför hur vi ska förhålla oss till denna problematiska situation, hur vi ska hantera dessa risker och vilken roll som Försvarsmakten ska spela. Idag finns det en tendens att inte agera alls eftersom det inte finns något hot.

Rubriken på den här artikeln är "Vår nationella försäkring". Det mest grundläggande skälet till varför en stat har ett militärt försvar är att säkra nationens överlevnad vid ett väpnat angrepp. Att betrakta denna uppgift som helt styrande är inte oproblematiskt. Uppfattningen att Försvarsmakten är en organisation som enbart ska/kan användas i krig är alltför endimensionell. Även i fredstid är den militära organisationen ett viktigt politiskt instrument för att tillvarata nationella intressen, bland annat genom ett deltagande i internationell konflikthantering. Svårigheterna ligger i att hitta en balans mellan uppgiften att vara ett verktyg för krig, särskilt i en situation då det inte föreligger några hot och att användas i fredstid. Under de första åren under 2000-talet är det ingen tvekan om att pendeln i alltför hög grad slog över till att enbart handla om internationell verksamhet. Avsaknaden av hot och en brist på en riskanalys, gjorde att närområdet i princip helt lämnades utan åtgärder.

Det självklara i påståendet att en försvarsmakt ska kunna hantera militära hot, måste kompletteras med att även risker beaktas. Den militära organisationen har en viktig roll även då ett väpnat angrepp mot vårt land inte uppfattas som ett omedelbart hot. För att kunna möta risken för en negativ utveckling är Försvarsmakten en viktig del av den politik som måste föras i syfte att hindra ett försämrat omvärldsläge. I en strävan att på lång sikt säkra våra nationella intressen i det egna närområdet är Försvarsmakten en omistlig del, även i djupaste fred som en krigsavhållande faktor.

***Stefan Ring** är generalsekreterare i allmänna försvarsföreningen och ledamot av Kungl Krigsvetenskapsakademien.*

Artikeln har tidigare publicerats i Vårt Försvar, nr 4 2012.

Wilhelm Agrell:

Instrument, symbol och samhällsinstitution

Någon gång kan det vara klagörande att ta ett par steg tillbaka och begrunda varför Sverige alls har en försvarsmakt. Svaret kan tyckas självklart och i vilket fall som helst grundligt genomtröskat i en drygt sekellång serie av debatter från "Det befästa fattighuset" och Pansarbåtsinsamlingen till den pågående Afghanistaninsatsen. Men just det tillsynes självklara behöver ibland granskas närmare, och visar sig då inte sällan vara mer komplicerat och mångbottnat än vid ett ytligt betraktande.

Det finns skäl som betonas och som ingår i en officiell retorik, men det finns också sådana som är mer eller mindre outtalade och istället framträder ur den förda politiken. Och slutligen finns skäl som tidigare spelat en viktig roll men som av en eller annan anledning glömts bort eller utmönstrats som otidsenliga.

FÖRSVARET SOM INSTRUMENT

Om vi går till den senaste försvarspropositionen 2008/09:140: "Ett användbart försvar" slår redan titeln fast vilket det officiella svaret numera är på frågan varför vi har ett försvar. Dagens försvarsmakt beskrivs här som en nyttomaximerad organisation som förväntas leverera synliga och mätbara resul-

tat i närtid. Här och nu är den devis som gång på gång upprepas, i tydlig kontrast till både det sena kalla krigets mobiliserbara invasionsförsvar och 1990-talets nådatidsresonemang. Det är istället samtiden och omedelbarheten som gäller, Försvarsmakten förväntas, liksom skola, forskning och rättsväsen, att leverera, att producera mätbara resultat som kan bockas av mot den politiska beställningen.

2009 års svenska försvar beskrivs som ett medel för att lösa uppgifter hemma och borta, nationellt och internationellt. Somliga av dessa är konkreta, andra mer abstrakta och symboliska. Den syn på försvaret som här framträder är uteslutande instrumentell, det angivna behovet av insatser är inte bara styrande för försvarets inriktning och omfattning, inga andra skäl förs fram till varför landet överhuvudtaget har ett försvar.

Också den kritik som har kommit att riktas mot den rådande inriktningen av försvaret har i huvudsak haft samma instrumentella perspektiv och tagit upp de alternativa säkerhetspolitiska och operativa uppgifter som försvaret borde kunna lösa, låt vara att man här diskuterar andra prioriteringar mellan uppgifter och definierar dem utifrån andra

En traditionell symbol för det Sverige och de värden vi vill slå vakt om. Foto: Försvarsmakten.

politiska och strategiska antaganden. Försvarspolitik och försvarsdebatt är per definition hotfixerade, helt enkelt därför att hotbilderna har en så stark retorisk kraft och legitimerande funktion. Den som vill åstadkomma något på försvarsområdet måste först och främst argumentera i hotbildstermer och allra helst etablera ett tolknings-

företräde i fråga om näraliggande eller potentiella hot. Det kan handla om den ryska Östersjöflottan i början av förra seklet eller dagens konfliktspridning från ett sönderfallande Afghanistan.

Den senaste försvarspropositionen skiljer sig i detta avseende inte från den långa raden av

tidigare försvarsbeslut, alla inriktade på försvarets roll som instrument – inledningsvis för att försvara landet och dess oberoende men från 1968 och framåt som ett av flera medel för en mer övergripande säkerhetspolitik som inte bara innefattade utrikespolitik utan också fält som handels-, bistånds- och nedrustningspolitik. Den avgörande skillnaden i synen på försvaret som instrument ligger dock i tidsförhållandena.

Försvarets fredstida förmåga, förmågan här och nu för att använda 2009 års politiska terminologi, var mycket begränsad. Den politiskt fastlagda inriktningen på invasionsförsvar som försvarets huvuduppgift innebar en kraftsamling på framtida förmåga, som successivt under 1960- och 70-talens internationella avspänning försköts allt längre bort mot en planeringshorisont i framtiden. Effekterna av denna prioritering av långsiktigheten för möjligheterna att använda försvaret som instrument i närtid blev uppenbara i början av 1980-talet i samband med ubåtskrisen och det ur svenskt perspektiv försämrade strategiska läget i Nordeuropa och omgivande havsområden.

Också den övergångspolitik som inleddes med försvarsbeslutet 1996 kom att präglas av synen på försvaret som ett framtida potentiellt instrument, men med den viktiga skillnaden att det nu inte mer ansågs behöva fungera som ett hemförlovat invasionsförsvar utan mera utgöra en vilande resurs av förmågor, en inriktning som ytterligare fördjupades med den stora försvarsomläggningen 1998-2000. Man kan säga att försvaret ännu mer framställdes som ett potentiellt instrument i en framtid bortom överblickbara hotbilder. Samtidigt hade de internationella insatsernas relativa säkerhetspolitiska prioritering ökat markant från mitten 1990-talet. Klyftan mellan här men kanske sedan och där och genast växte och

blev tillslut ohanterlig försvarsekonomiskt, organisatoriskt men i sista hand försvarspolitiskt. Ett möjligt framtida instrument utan legitimerande hotbild kunde inte upprätthållas i konkurrens med andra långt mer påtagliga uppgifter.

FÖRSVARET SOM SYMBOL

Men finns det då inga andra perspektiv på en försvarsmakt? Eller är den lika utbytbar och avvecklingsbar som vilket säkerhetsföretag som helst? Nej, knappast. Inte ens i den bästa av världar kan staten helt frånhända sig sitt våldsmonopol och ansvaret för kontroll av ett territorium. Både utåt och inåt skulle en uppluckring av våldsmonopolet kunna få svåröverskådliga indirekta effekter på suveränitet och statens auktoritet generellt. Om försvaret skall förväntas leverera synliga och mätbara resultat i olika avseenden så bör till denna lista alltså även tillfogas den grundläggande punkten om försvarsmaktens fortsatta existens som sådan.

I teorin skulle vissa av dessa klassiska försvarsfunktioner kunna överlåtas på andra aktörer, så som skett i den omfattande användningen av kontrakterade företag och civil personal i det amerikanska försvaret och dess insatser. Andra funktioner kan skötas gemensamt på en bi- eller multilateral basis, något som förekommit under lång tid men som kan förväntas öka i takt med att olika system blir alltmer resurskrävande och därmed omöjliga att hantera nationellt.

Den svenska neutralitetspolitiken utgjorde länge en starkt gränssättande faktor i dessa avseenden, även om gränsen inte var så distinkt som den framhölls i officiella deklARATIONER och framförallt handlade om vad som låg på bordet, inte vad som försiggick under det. Neutralitetspolitiken, så som den formulerades i början av 1970-talet, utgjordes dels av de grundläggande och då

vedertagna deklARATIONERNA om alliansfrihet i fred syftande till neutralitet i krig och att Sveriges politik inte fick skapa misstro eller förväntningar hos någon av stormakterna, dels av en lista på självpåtagna begränsningar ifråga om beroendeförhållanden.

Inte bara försvarets förmåga utan också dess symboliska betydelse kom i förgrunden genom det sätt på vilket neutralitetspolitiken formulerades. Försvarets utformning, liksom dess materiella innehåll, skulle inte bara stå i samklang med dessa självpåtagna begränsningar utan också bidra till att underbygga trovärdigheten i politiken.

Denna symboliska betydelse kom snarast att förstärkas i det mer spända säkerhetspolitiska läget under första hälften av 1980-talet men försvann i praktiken som en följd av blockupplösningen 1989-91. Många av de strukturer som byggts upp i hägn av neutralitetspolitiken kom dock att leva kvar, inte minst på det försvarsindustriella området. Försvarsindustrin kom dock samtidigt att genomgå en snabb internationalisering som skulle ha varit otänkbar inom ramen för den tidigare neutralitetspolitiken.

De internationella insatserna, framförallt efter det avgörande politiska skiftet från svenskt deltagande i "blå" operationer till Nato- och senare även EU-ledda multinationella operationer, kom samtidigt att växa fram som en viktigt symbolisk roll för försvaret inom ramen för en säkerhetspolitik som alltmer fokuserade på deltagande i internationella säkerhetsstrukturer. Försvaret kunde här fungera som säkerhetspolitisk markör och demonstrera politisk vilja, även i de fall där försvarets roll som instrument var begränsad – något som 2011 års Libyeninsats illustrerar. Man kan här säga att de internationella insatserna inte bara gav ett till stora delar uppgiftslöst försvar en roll i säkerhetspolitiken utan också kom att ersätta

neutralitetspolitiken som försvarets huvudsakliga symboliska funktion, lika starkt understruken i de officiella deklARATIONERNA.

FÖRSVARET SOM SAMHÄLLSINSTITUTION

Avvecklingen av neutralitetspolitiken och den etablerade nationella försvarsorganisationen kom att aktualisera försvarets roll som samhällsinstitution i vidare mening än den instrumentella och symboliska. Försvaret var, när denna process inleddes, ingen separat struktur utan invävd i samhället via lokal arbetsmarknad, inhemsk försvarsindustri, den allmänna värnplikten och det nätverk som utgjordes av totalförsvarets myndigheter, organisationer och beredskapsplanläggning. Inget av detta var i Sveriges fall vare sig nytt eller slumpmässigt; försvarets integration i samhället, sammanfattad i begreppet totalförsvaret, hade medvetet grundats under andra världskrigets beredskapsår och byggts ut och permanentats under det kalla kriget.

Lossbrytandet av Försvarsmakten ur detta större sammanhang är förmodligen den mest vittgående enskilda förändringen i försvarspolitik sedan det kalla krigets slut, även om den av självklara skäl inte har uttryckts explicit utan tillhör de förändringar som måste utläsas ur det som inte sägs och längre görs.

Förankringen i samhället innebar en resursmässig tillgång men också en försvarspolitisk begränsning, en konserverande kraft som kunde motverka förändring oberoende av hotbilder, operativa uppgifter och symbolisk betydelse för säkerhetspolitiken. De försvarskommunala komplexen kom således att utveckla en imponerande förmåga till seg fördröjningsstrid i inrikespolitiken under den senare delen av det kalla kriget. På ett motsvarande sätt kunde de försvarsindustriella komplexen säkra teknikutveckling och produktion på vad som i praktiken var en statskontrollerad monopolmarknad.

Försvarspolitik blev här ett sätt att bedriva statssubventionerad industri- och näringspolitik. Denna hade ofta lite eller ingenting med hotbilder och strategiska överväganden att göra, annat än att dessa för den politiska konsistensens skull behövde justeras för att kunna legitimera besluten.

Efter det kalla krigets slut försvagades det militär-kommunala komplexet, inte minst genom nedmonterandet av totalförsvarsstrukturen och den nationella försvarsdimensionen. De givna legitimerande argument som varit verksamma under nära ett sekel tappade därmed sin politiska effekt, något som bland annat visade sig i avvecklingen av försvarets närvaro på Gotland.

Med det försvars-industriella komplexet förhöll det sig på ett annat sätt eftersom detta inte i lika hög grad var knutet enbart till försvarsorganisationens fortbestånd utan också till andra samhällsfält som forskning, teknikutveckling och industristruktur, liksom till symbolvärden som sträckte sig utanför försvars- och säkerhetspolitiken och var relaterade till Sveriges status som högteknologisk nation och samarbetspartner. Utvecklingen från 1996 och framåt kom här snarast att gå i en riktning där försvaret blev en stödfunktion till industrin och inte tvärtom. Beställningen av delserie 3 av JAS utgör det tydligaste exemplet på denna omvända dynamik, liksom uppgiften till Försvarsmakten att svara för viktiga delar av den exportstödande verksamheten.

En sista men samtidigt grundläggande del av försvarets roll som samhällsfunktion handlar om folkförankringen. Ingen del av försvarets utveckling från slutet av 1800-talet och under 1900-talet har varit så starkt politiskt laddad. Den allmänna värnplikten och försvarets transformering från en ideologisk och social särkultur till en integrerad del av ett större samhällsprojekt utgjorde grunden

för en lång period av parlamentarisk enighet kring försvarets grundläggande struktur och fortbestånd. Det som steg för steg etablerades var ett slags samhällskontrakt där försvaret hade sin givna roll men också var beroende av andra samhällsintressen och inte odlade en motsättning till dem.

Dåvarande överbefälhavaren Helge Jung sammanfattade i sin personliga inledning till ÖB-planen Vårt framtida försvar (ÖB-47) tankarna kring denna integration av försvaret i samhället. En strävan att till varje pris bygga upp en stark krigsmakt skulle vara missriktad, framhöll han, samtidigt som all erfarenhet visade att det skulle vara för sent att i en akut kris ta igen vad som försummats. Försvaret och sociala reformer fick dock inte som i seklets början ställas mot varandra, samhällsutvecklingen och försvarets utveckling hängde samman och sågs av Jung som ömsesidigt förstärkande, en process som sedan i stor utsträckning kom att präglade det följande halvseket.

Den försvarsmakt som nu stöps i formen här och nu framstår snarare som skild från samhället än som en del av det. Värnplikten utmönstras som överspelad och dysfunktionell och den folkliga förankringen hastas förbi i en några bisatser som en pinsamhet från svunna tider. Och kanske är det verkligen så. Var tid lägger sitt perspektiv på försvaret och ger sina svar på frågan varför det behövs, egentligen.

Wilhelm Agrell är professor i underrättelseanalys, verksam vid Lunds universitet och ledamot av Kungl Krigsvetenskapsakademien.

Artikeln har tidigare publicerats i Vårt Försvar, nr 2 2011.

Försvaret angår oss alla. Foto: Roland Magnusson.

Lena Bartholdson:

Folket och försvaret

Frågan om varför vi har ett försvar kan tyckas överflödig. Ytterst handlar det givetvis om något så grundläggande som att värna Sveriges värden och intressen. En tveklös angelägenhet för hela folket. Eller?

Folkförankring är ett begrepp som tidigare användes i större utsträckning än idag och något som ansågs säkerställa kunskap om och acceptans av försvaret som hörnsten i svensk försvars- och säkerhetspolitik, liksom den enskildes beredskap för större kriser. Idag är detta begrepp inte lika självklart. Minskade volymer värnpliktiga, följt av övergången till ett frivilligt rekryterat försvar 2010 är faktorer som i viss utsträckning har bidragit till detta.

En mer komplex omständighet är själva omvärldsutvecklingen i sig. Dagens hot är inte statiska utan Sverige står inför snabba globala skeenden som kräver flera komponenter: diplomati, ekonomiska relationer, samverkan, ett rågat mått av beredskap och stor flexibilitet. Här är Försvarsmakten en viktig pusselbit som ska och bör fungera tillsammans med andra. Begreppet folkförankring må ha förlorat sin tidigare betydelse, men definitivt inte sin aktualitet.

OLIKA UTGÅNGSPUNKTER

Försvarspolitik är ett område som väcker känslor hos många jag möter. För vissa är det speciella minnen, för andra handlar det om förväntningar, intresse, frustration eller frågor. Exempelvis hur värnplikten förklar-

ades vilande, Försvarsmaktens numerär, vad saker och ting egentligen kostar, hur det civila samhället ska stötta och stöttas i händelse av kris, i vilken utsträckning vi kan ge och ta emot hjälp, vårt internationella engagemang, militära samarbeten kontra militär alliansfrihet. Och, givetvis: Gotlands strategiska betydelse. Ja, Sverige behöver ett försvar. Inte bara på papperet. Men vilken förmåga krävs här och nu, och vad kommer att krävas bortom nästa försvarsbeslut?

Många, inte minst unga, har ingen relation alls till försvarspolitiska frågor.

Intresse och engagemang väcks dock på olika sätt och är inget man kan räkna med. Många, inte minst unga, har ingen relation alls till försvarspolitiska frågor. Här åtföljs frågan om varför vi har ett försvar och vilken roll det har i det nationella, regionala och globala pusslet med ett stort och tydligt frågetecken. Och ambitionen att ta fram suddgummit för att ens försöka byta ut det mot ett en mening eller två finns inte. Vad krävs för att öka medvetenheten hos den här målgruppen?

OMVÄRLDEN OCH FÖRSVARET

Under den senaste tiden har stor uppmärksamhet riktats åt just försvarsrelaterade frågor. Begrepp som "enveckasförsvar" och "Ryska påsken" har myntats och i en handvändning åskådliggjort faktum och förhållanden som har väckt engagemang hos en vidgad målgrupp.

Det ryska agerandet i Ukraina har överraskat många och resulterat i skarpa uttalanden, ekonomiska sanktioner, inställda möten på hög politisk nivå och en ny Måndagsrörelse. Därtill löften om nya möjliga pengar till försvaret och ökade medlemsiffror för hemvärnet.

De som först och främst ska svara på frågan "varför försvar?" är givetvis de folkvalda och just nu finns ett momentum i form av ökat intresse på grund av en oacceptabel och oroande händelseutveckling i Sveriges närområde. Men vi alla kan bidra till att väcka engagemang och hålla intresse uppe. Med andra ord: bejaka frågorna, välkomna och ifrågasätt svaren. Vidga och håll diskussionen vid liv. Det handlar, trots allt, om att värna Sveriges värden och intressen på bästa sätt. En angelägenhet för oss alla.

Lena Bartholdson är generalsekreterare i Folk och Försvar.

Robert Egnell och Jacob Westberg:

Behövs Försvarsmakten?

I denna text avser vi att analysera frågan om de militära maktmedlens motiveringsgrunder med utgångspunkt i faktorer bortom den svenska kontexten och dagens insatsmiljöer. Vi har därför valt att bredda frågan till ett större och mer filosofiskt problemkomplex som gäller motiven för och emot upprätthållandet av *nationella våldsmonopol avseende militära maktresurser*. Är det självklart att alla länder ska ha ett sådant våldsmonopol, vilka interna och externa syften fyller ett sådant monopol och vilka alternativ finns det till det nationella våldsmonopolet?

VÅLDSMONOPOLET HISTORISKA RÖTTER

I de feodala system som dominerade stora delar av Europa under de århundraden som föregick uppbyggnaden av det europeiska statssystemet under 1500- och 1600-talen var kontrollen över militära maktmedlen decentraliserad och bortom furstens direkta kontroll. De militära maktmedel som behövdes för att upprätthålla den inre stabiliteten i riket och skydd mot olika former av yttre hot skapade dåtidens makthavare genom ett system där lokala stormän erbjöds kontroll över ett landområde mot löfte att för en begränsad tid varje år bistå kungamakten med väpnade resurser. Utöver detta anlätades även legosoldater vars tjänster kunde upphandlas av krigsherrar som tillhandahöll väpnade maktresurser till den som betalade bäst.

Båda dessa system var från den begynnande centralmaktens perspektiv förknippade med allvarliga brister. Förläningen av mark till en svärdsadel innebar att kungamaktens egen ekonomiska maktposition undergrävdes och att krigsmaktens lojalitet till den egna staten var beroende av personliga band, vilket ledde till återkommande inbördeskrig och tronföljdsstrider. De tidsbegränsningar som de feodala kontrakten innehöll omöjliggjorde även längre sammanhållna militära operationer. Användningen av legosoldater innebar också ett risktagande eftersom dessa snabbt kunde byta sida i en konflikt om den egna staten inte längre stod som högstbjudande. Dessa svagheter i den medeltida organisationen av krigsmakter påtalades redan av den italienska renässansfilosofen Niccolò Machiavelli som ansåg att kontrollen av egna militära resurser utgjorde grunden för den framgångsrika furstens maktutövning.

Svagheterna i den medeltida krigsmaktens organisation lade även grunden för en historisk utveckling där de stater som tidigt lyckades centralisera den militära makten, bland annat Sverige, expanderade på övriga staters bekostnad och på så sätt tvingades fram en mer allmän centralisering av de militära maktmedlen i Europa. Det sprids sedan över världen genom kolonialisering och imitation från andra staters sida. Centraliseringen av tvångsmakten, vilket monopoliseringen av de militära maktmedlen var en del

Försvarets roll är nära förknippat med värnandet av nationell fred och frihet liksom av den demokratiska rättsordningen. Foto: Marcus Boberg, Försvarsmakten.

av, låg dock inte bara i de styrandes eget intresse. Som bland annat den brittiska filosofen Thomas Hobbes hävdade i det klassiska 1600-talsverket *Leviathan* var alternativet till en stark ordningsskapande centralmakt anarki, ett allas krig mot alla, och en situation där ett gemensamt rättssystem skulle ersättas av djungelns lag om den starkes rätt att gynna sina egna intressen.

Med den franska revolutionen och Napoleonkrigen inleddes en ny era i fråga om de militära maktmedlens mobilisering och motiveringsgrunder: tanken att hela folket skulle kunna mobiliseras i krigförande syfte. Med nationalismen som ideologisk grund gick utvecklingen sedan vidare mot 1800- och 1900-

talets stora folkkrig där kriget blev en kamp för nationers intressen och överlevnad, istället för ett instrument för kungar och furstar att vinna rikedom och territoriell makt.

Civilmilitära relationer i alla stater innehåller dock en paradox – hur skapar man en stark militärmakt och ändå bibehåller kontrollen över den? Flera länder har försökt undvika våldsmonopol och den centrala maktkoncentration som detta för med sig genom att skapa flera olika arméer eller säkerhetstjänster inom det egna systemet. USA är det främsta exemplet där nationens grundare begränsade den federala regeringens makt genom att skapa milisgrupper på delstatsnivå för att fungera som en motvikt till den regul-

jära armén. Ett sådant val förutsätter dock att landet inte hotas av en stark yttre fi ende eller stora interna motsättningar, vilket också erfarenheterna från det amerikanska frihets- och inbördeskriget vittnar om.

Den minskade risken i Europa för nya mellanstatliga krig har inneburit att allt hårdare besparingskrav riktats mot många europeiska försvarsmakter samtidigt som behovet av att följa med i en accelererande teknikutveckling och tillkomsten av nya internationella upp- gifter skapat nya kostnader. Denna utveck- ling handlar dock om mer än kronor och ören. Övergången från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar innebär att själva motiverings- grunderna för försvarsmakten förändrats och det är detta som nödvändiggör en bredare diskussion kring försvarets organisation och grundläggande interna och externa funk- tioner.

DET MILITÄRA MAKTMEDLETS FUNKTIONER

Upprättandet av ett statligt våldsmonopol hade sin grund i strävan att motverka osäker- het och anarki. Våldsmonopolet kom med tiden även att ses som så självklart att det i enlighet med en inflytelserik definition av Max Weber kom att ses som själva defini- tionen på en stat. I många västliga demo- kratier är denna grundläggande interna säker- hetsfunktion trots detta närmast bortglömd och våldsutövningen utförd av polis snarare än militärmakt. Den interna funktionen är dock fortfarande högst relevant i många sönderfallande eller auktoritära stater även på 2000-talet och en generell avveckling av de nationella krigsmakterna skulle riskera att skapa fler sönderfallande stater regioner med etniskt och kulturellt heterogena stater.

De militära maktmedlens interna funktioner begränsar sig emellertid inte till uppgifterna att förhindra inbördeskrig och uppror. De kan även bidra till att avvärja icke-militära hot mot samhällets funktionalitet, exempel-

vis i fråga om nationell krishantering. Avsak- naden av de många och ständigt redo värn- pliktsförbanden har varit tydliga i stormen Gudruns och andra katastrofers hantering. De senaste åren har även nya hot kopplade till gränsöverskridande icke-statliga aktörer tillkommit, vars bemötande skulle under- lättas av en samverkan mellan civila och mili- tära resurser även inom det egna landets gränser. Den totalförsvarstanke som vi i Sverige släppte på 1990-talet kan därför få en förnyad aktualitet.

När vi idag tänker på de militära maktmed- lens funktion är dock de externa funktionerna att värna om statens överlevnad, välfärd och territoriella integritet gentemot yttre militära hot fortfarande den överordnade funktionen. Liberalismens och den moderna national- ekonomins fader Adam Smith, uttrycker i *Nationernas välstånd* att ”The first duty of the sovereign, that of protecting the society from the violence and invasion of other independent societies, can be performed only by means of a military force”.

De externa funktionerna kan delas in i offen- siva och defensiva syften. För svensk del kan det framstå som obekvämt att prata om ”Försvarsmaktens” offensiva roll och det kan dessutom hävdas att den militära makt- utövningen i offensiva syften senast var aktuell under krigen 1812-14. Då glömmer man emellertid den långa historia Sverige har av internationella fredsinsatser som utöver de altruistiska motiven också syftar till att främja svenska intressen och maxi- mera Sveriges ställning och prestige i det internationella systemet. Ett avskaffande av den svenska ”offensiva” militära förmågan skulle därför innebära att landet överlåter inflytandemöjligheter inom detta område till andra stater.

De militära maktresursernas defensiva syften belyses med all önskvärd tydlighet genom Mao Zedongs gamla maxim: ”varje land har

Det militära maktmedlet utgör statens yttersta repressionsinstrument. Här representerat av korvetterna HMS Stockholm och HMS Göteborg. Foto: Försvarsmakten, Håkan Nyström.

en armé, sin egen eller någon annans”. Hur förhåller vi oss till det i en miljö där vissa påstår att externa hot inte längre existerar?

Det råder inga tvivel om att invasionshotet mot Sverige minskat dramatiskt i betydelse sedan kalla krigets slut och att mellanstatliga konflikter i vårt närområde ter sig som osannolika inom en överblickbar framtid. Detta är emellertid ett resonemang som har stora begränsningar. För det första är det kortsiktigt då historiens cykliska natur visat sig som allra tydligast då det gäller krig och konflikter. För det andra bör vi fråga oss varför invasionshotet idag upplevs som litet och hur denna uppfattning skulle påverkas av en generell nedrustning inom EU-kretsen. ”Si vis pacem, para bellum” är en gammal paradox som tidigare i historien kan hävdas

ha tjänat fredens intressen genom att bidra till en militär maktbalans där vetskapen om militära motmedel avskräckt potentiella fredsstörare. En generell nedrustning i väst skulle därmed kunna ses som en inbjudan till diktaturer att tala militärt maktspråk. En unilateral svensk nedrustning skulle innebära att balansen i vårt närområde ruckas och att vi överlåter åt andra att sköta försvaret av våra gränser och göra bedömningar om vilka kränkningar av dessa som bör föranleda motåtgärder.

NYA FORMER FÖR MILITÄRA MAKTMEDEL

Det finns alltså som vi ser det ett fortsatt behov av militära maktmedel för att säkerställa interna och externa säkerhetsmål av både defensiv och offensiv art. Men i vilken

utsträckning behöver detta även omfatta det nationella våldsmonopolet?

Det finns i samtiden flera utvecklingsprocesser som utmanar våldsmonopolet. Ett exempel på detta är uppluckringen av suveränitetsprincipen och den ökade användningen av FN-stadgans möjligheter till fredsframtvingande insatser utan medlemsstaternas samförstånd. Detta omfattar även 2000-talets utveckling av principen om världssamfundets skyldighet att skydda civilbefolkning mot massiva övergrepp från även den egna statsmaktens sida.

Dessa utvecklingar skulle i förlängningen kunna leda till upprättandet av ett fungerande system för kollektiv säkerhet där FN:s medlemsstater tar ett gemensamt ansvar för att skydda stater och befolkningar mot övergrepp från enskilda stater eller regimer. Mellankrigstidens negativa erfarenheter har dock visat att vägen till drömmen om att stater kan förlita sig på världssamfundets insatser vid ett anfall från en annan stat, eller "Zum ewigen Frieden" i Immanuel Kants tappning, är mycket lång. FN har alltför många begränsningar för att stater helt och fullt kan ta risken att förlita sig på organisationen i dessa frågor.

En annan intressant utmaning mot det nationella våldsmonopolet är det intensifierade multilaterala samarbetet inom Norden och Europa i frågor som rör militär styrkeproduktion, förmågebredd och internationella operationer. Detta försvarssamarbete syftar till att skapa en gemensam förmåga att agera i olika situationer och att ge ekonomiska samordningsvinster. Även inom dessa samarbeten förbehåller sig de inblandade

staterna rätten att fatta beslut om när och hur nationella militära resurser ska användas, men om integrationen och samordningen leder till en långtgående specialisering och arbetsdelning så kommer samordningsvinsterna leda till minskad nationell förmåga att agera självständigt.

En tredje utmaning mot det nationella våldsmonopolet utgörs av den ökade privatiseringen av militära resurser. De privata säkerhetsföretagen har idag rört sig långt bortom enskilda individers och företagares säkerhet. De fyller centrala funktioner för många staters militära förmåga inom områden som logistik, säkerhetssektorreformer och även underrättelsetjänst. I delar av världen har de även mera kontroversiellt använts i rent stridande funktioner. Det är svårt att förutspå hur långt denna utveckling kommer fortsätta.

BEHOVET AV ETT VÅLDSINSTRUMENT

De militära maktmedlens specifika syften och organisation har sett olika ut i olika historiska sammanhang, men behovet av militära resurser har alltid funnits och kommer att kvarstå även i en värld där de nationella våldsmonopolen urholkats ytterligare. Trots att alternativ till det nationella våldsmonopolet blir alltmer tydliga finns det anledning till försiktighet. Historien förmedlar avskräckande exempel för många av dessa alternativ.

Robert Egnell är gästforskare vid Georgetown University och **Jacob Westberg** är filosofie doktor och tjänstgör vid Försvarshögskolan.

Artikeln har tidigare publicerats i Vårt Försvar, nr 3 2011.

Bo Pellnäs:

Den säkerhets- politiska konstanten

Många människor har en förhoppningsfull syn på världen och vår framtid. Man tror till och med att människan utvecklas till det bättre.

Förmodligen är denna syn på tillvaron vanligare bland yngre än bland äldre, vilket är tur. Hur skulle vi annars överleva här på jorden? Om vi redan i unga år avskrev alla möjligheter till en bättre värld, utan hopp om framtiden, skulle ingen våga bilda familj och skaffa barn.

MÄNNISKAN OCH HISTORIEN

Att tro på en positiv utveckling av samhället innebär tyvärr inte att man kan ha samma goda förhoppningar om människan själv.

Ändå har många uppfattningen att tekniska framsteg som IT-revolutionen i sig påverkar människan och rent av gör henne klokare. Det är en syn på människan som man med ökande ålder och djupare kunskap inser är felaktig. Den bygger på okunskapens förledande egocentricitet, som får nya generationer att låta sin motvilja mot föräldrade seder, bruk och tänkande färga sin syn på tidigare generationer. Det leder till att varje ny generation med nödvändighet upplever sig som litet klokare, litet smartare och kunnigare än de tidigare.

Utifrån denna syn på människan färgas också synen på historiska erfarenheter. Historiens misstag och felgrepp blir just enbart historia och kommer, tror man, rimligen inte att kunna upprepas av dessa insiktsfulla nya människor. Det är en historiesyn få skulle omfatta om de insåg att de som begick miss-tagen och dumheterna, faktiskt inte skiljer sig från oss som lever nu i något väsentligt av-seende. Också de uppfattade sig som klokare och kunnigare än generationer som gått före.

Ju mer man lär sig om människor, ju mer man studerar historien, ju mer man tillägnar sig kulturella värden, desto tydligare blir det att människan i sig mycket långsamt förändras över tiden när det gäller de grundläggande värderingarna. Man inser också att även människor för mycket länge sedan kände som vi, tänkte som vi, älskade, hatade och sörjde som vi.

De hade visserligen en annan världsbild än vi, men det kommer våra barnbarns barnbarn också att ha i förhållande till den vi omfattar. Då kommer teorierna om The Big Bang att förefalla lika orimliga som bibelns skapelseberättelse.

Insikten om hur sakta människan som art förändras, om ens något, är en viktig utgångs-

Sälenkonferensen sätter försvarsfrågorna in i ett brett perspektiv. Foto: Försvarsmakten.

punkt för alla säkerhetspolitiska resonemang. Det skapar den säkerhetspolitiska konstanten. I skärningspunkterna mellan maktbegär och rädsla, mellan hat och kärlek, mellan generositet och girighet kommer beslutsfattare alltid att begå omoraliska handlingar eller kanske bara förfärliga misstag. Blir de senare stora nog skapar de i sin tur ändå konflikter som lätt övergår i naket våld.

KONFLIKTER KANTYGLAS

Vad vi djupast sett kan lära av historien är inte hur ett visst skeende startades genomfördes och avslutades. Vi kan inte lära oss hur vi skall agera i en viss situation. Men vi kan lära oss oerhört mycket mer om hur makt-havare agerar både i konflikter och i kriser. Ur ett sådant studium måste vi då dra den

trista slutsatsen att ledare i vår egen tid (och även de som styr när våra barnbarn blir gamla) kommer att vara personer som av ett eller annat skäl går i krig för att nå sina mål. Den säkerhetspolitiska konstanten gäller. Människor tillgriper våld. Individer, grupper, klaner och stater tillgriper våld.

Detta innebär inte att konflikter är oundvikliga. Tvärtom har den som kan sin historiska läxa och som rätt kan värdera olika makt-havares sätt att tänka och deras handlings-möjligheter, goda utsikter att stämma i bäcken. En välorganiserad stat har resurser för att göra just detta. En väl fungerande underrättelsetjänst skall kunna beskriva världen, värdera aktuella tendenser på ett korrekt sätt och ge den moraliskt modiga

förvarning och en chans att agera i tid. En skicklig utrikesförvaltning och kloka politiker kan genom samtal, byggande av allianser för samordnat agerande och många andra åtgärder i tid desarmera en konflikt och hitta acceptabla lösningar. Ekonomer, industrimän och handelspolitiker kan skapa nätverk och gemensamma intressen över gränserna och på så sätt medverka till att konflikter som annars hotar att bryta ut kommer att te sig alltför kostsamma och alltför riskabla att sparka igång.

VÅLDET OCH SMÅSTATEN

Men bara en mycket godtrogen människa skulle våga lita på att myndigheter, politiker och finansmän alltid äger denna förmåga, denna klokhet. Den historiska erfarenheten säger oss i stället att de personer som lyckats nå de högsta positionerna ofta är egocentriska maktmänniskor som förvandlar sina medarbetare till smickrande marionetter vars ständiga lovsånger underbygger en farlig hybris. Kort sagt, makt korrumpierar och skapar människor som är ägnade att förstärka den säkerhetspolitiska konstanten. Konflikter uppstår och våld kommer att användas, av ondska, av misstag eller rent av som en följd av de bästa intentioner.

För en stat som Sverige leder detta till en rad överväganden och konklusioner.

För det första: historien tar aldrig slut. Det tusenåriga riket och den eviga freden kommer aldrig att uppstå.

För det andra: av den första slutsatsen följer att Sverige behöver en långsiktig säkerhetspolitik vars fundament är den säkerhetspolitiska konstanten. Förr eller senare kommer någon att tillgripa våld på ett sätt som påverkar även vårt lands säkerhet.

För det tredje: av de två första slutsatserna följer att vi alltid måste vidmakthålla ett nationellt försvar vars styrka och inriktning

relativt snabbt måste kunna anpassas till nya hotande omständigheter.

Men innan vi klubbar denna princip finns det en rad andra frågor som bör besvaras.

Varför vill vi överhuvudtaget att Sverige skall fortsätta att finnas till som en nation? Varför tycker vi att vårt språk, våra traditioner och kunskapen om vår historia är viktiga att bevara? Varför skall vi satsa stora ekonomiska resurser för att på olika sätt, även med militära medel, bevara vår kultur, vår demokrati och vårt nationella oberoende? Är det verkligen så viktigt att i den globala världen klamra oss fast vid värderingar som har grundats för ganska länge sedan och om vars ursprung och värde man kan vara tveksam? Är det inte så att nationalstaten i sig är grunden till mycket ont, en orsak till krig, förtryck och mycket elände?

BEHOVET AV ETT NATIONELLT FÖRSVAR

Egentligen tror jag inte att man behöver argumentera särskilt mycket kring detta. Historien och språket, kulturen i alla dess former utgör själva grunden för hur vi definierar oss själva, bygger många av våra värderingar och får ett perspektiv på vår existens mellan födelsen och döden. Det betyder inte att vi sätter oss över alla andra kulturer, tror oss om att ha ett rikare liv, vara godare, bättre eller klokare än andra folk på jorden. Det innebär bara att utan vår nation, vårt språk, våra kulturella erfarenheter och arv skulle många av oss känna sig hemlösa i världen, sakna referensramar och berövas alla de möjligheter vilka nationen som organisation öppnar för oss. Nämligen möjligheterna att kunna visa solidaritet mot varandra inom det egna samhället, att bygga en värdegemenskap och därigenom leva våra liv rikare och mer insiktsfullt än annars.

Jag vill inte utesluta att det på mycket lång sikt kan växa fram sådana positiva förutsättningar även i ett överstatligt europeiskt

perspektiv. Men då talar vi verkligen om ett långt perspektiv, kanske århundraden. Tills dess måste vi konstatera att nationen för närvarande är den organisationsform inom vilken det goda civila samhället har sin bästa existensmöjlighet. Det civila samhälle där människor både tar ansvar och engagerar sig i en naturlig gemenskap och ger trygghet även för de svaga, de udda och avvikande. Alla de som i den globala ekonomiska verkligheten riskerar att gå förlorade därför att enskilda och familjer inte ensammar förmår att klara kriser och påfrestningar.

Men staten är inte bara en organisation som genom skatter och fördelning av medel bygger sociala skyddsnet och genom utbildning ger människor bättre möjligheter att bygga sina liv. Staten är inte minst en garant för att rättssamhället överlever i en värld där girighet och våld annars skulle breda ut sig. Inte sällan hör man påståendet att det fria ordet är demokratins förutsättning. Det finns faktiskt skäl att framhålla att rättsväsendet utgör det mest grundläggande fundamentet. Korrumperade och/eller politiskt kontrollerade poliser, åklagare och domstolar omöjliggör både demokrati och yttrandefrihet. Av detta följer att politikens viktigaste uppgift är att långsiktigt skapa förutsättningar för nationens och det goda civilsamhällets överlevnad i en komplicerad värld, där den starkes rätt ofta skipas med svärdet.

I vårt fall förstärks insikten om nödvändigheten att försvara det demokratiska rättssamhället påtagligt så snart vi beskådar omvärlden och upptäcker hur skyddad och privilegierad vår egen nation är. Punktligt utbetalade löner och pensioner, hederliga domare och okorrumperade poliser är ingen självklarhet, inte ens inom den europeiska gemenskapen.

GRUNDLÄGGANDE FÖRUTSÄTTNINGAR
I Sverige underlättas politikens uppgift genom

att vi av en nådig försyn har placerats i en utmark i Europa. Det har räddat oss från de fasor som under de senaste tvåhundra åren drabbat nästan alla andra europeiska stater. Det har varit en välsignelse men förvandlar oss inte sällan till en nation med naiva medborgare, vars världsbild skiljer sig från den som andra européer äger. Vi bortser ofta från det arv av konflikter och krig, som fortfarande präglar många européers världssyn och det ger oss kanske vissa möjligheter att medla mellan olika intressen, om än i mindre grad än vi själva tror. Men det innebär även att vi hanterar vår egen säkerhetspolitik med okunnighet och med en nonchalans som är otänkbar i de flesta andra europeiska länder.

Det goda samhällets överlevnad kräver också att dess ledande medlemmar vågar hävda moraliska imperativ. Vi varken kan eller får tolerera att vissa individer undandrar sig ansvar för det gemensamma bästa. Långsiktigt är det nödvändigt att ett nationellt politiskt ledarskap inte enbart sysslar med tillväxt och fördelningsfrågor. Krav på en rimlig samhällsmoral måste både formuleras, framhållas och med olika metoder främjas. Att våga och kunna skilja på rätt och orätt är en politisk dygd som är väl så viktig som att kunna räkna kronor och ören.

I ett land som inte har varit i krig på 200 år är det inte självklart att politiker förstår eller ens bryr sig om att väga in och värdera politiska åtgärder i ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Förhållandet bidrar till att debatt och litteratur kring säkerhetspolitiska frågor inte blomstrar i Sverige. Kanske är detta ett av skälen till att försvarsministrar har så uppenbara problem att få gehör för sina behov med verksamma argument i regeringskretsen och i riksdagen. Från och med 1972 års försvarsbeslut har säkerhetspolitiska värderingar sällan förmått hävda sig mot de intressen som företräds av kommunpolitiker och industriföreträdare. Kort sagt, frånvaron av en

Militära maktmedel utgör fortfarande en viktig garant för säkerställandet av nationell handlingsfrihet och för vårt sätt att leva. Foto: Kim Svensson, Försvarsmakten/Combat Camera.

kraftfull försvarsdebatt underbyggd med bra analyser, har resulterat i en följd av försvarsbeslut som oftast motverkat en långsiktig och framåtblickande säkerhetspolitik. Det som gynnar lokala intressen eller industrin behöver inte alltid vara bra för vår säkerhet. En blocköverskridande enighet borde kunna skapas kring säkerhetspolitikens mål och svaret på frågan om "varför". En sådan enighet förhindrar inte att man kan ha olika uppfattningar om "vad" och "hur mycket".

Av det som ovan sagts om behoven att ha en nationell säkerhetspolitik kan man möjligen få ett intryck av att jag tycker att Sverige skall vara sig självt nog. Att vi bör föra en isolerad nationell säkerhetspolitik, oberoende av omvärlden. Det är i så fall en felaktig tolkning, redan av det skälet att vårt land sedan drygt femton år tillbaka är en fullvärdig medlem

av den europeiska unionen och för varje månad, varje år alltmer integreras i europeisk politik och ekonomi. Möjligheterna att föra en alliansfri och oberoende nationell säkerhetspolitik finns inte längre. Men detta innebär inte att våra möjligheter att tillgodose våra egna nationella intressen har uttraderats. Möjligen måste vi idag vara bättre förhandlare, smidigare diplomater och smartare politiker än vad vi behövde vara för femton år sedan. Den Europeiska Unionen omöjliggör verkligen inte vare sig nationella mål eller nationell politik. Men den har skapat nya spelregler och utgör i sig en organisation som rör sig in i framtiden genom ett ständigt pågående förhandlingsspel nationerna emellan. Ekonomisk, militär och politisk styrka har därför samma betydelse de alltid har haft, i vissa fall kanske rent av större i unionens inre liv.

Ett samhälle som vårt, med utvecklade demokratiska och mänskliga rättigheter, med ett rättssystem som slår vakt om allas likhet inför lagen, med sociala skyddsnät som motsvarar vad moral och anständighet kräver, och med ett utbildningssystem som ger goda möjligheter för den som är beredd att satsa och arbeta hårt, ett sådant samhälle borde rimligen byggas av medborgare, vilka är beredda att på alla sätt försvara det de fått i arv. Det goda samhället, byggt kring ett underförstått kontrakt mellan ansvarsfulla medborgare är en skör konstruktion som lätt hotas av dåliga krafter både inom och utanför våra gränser. En organisatorisk byggnad som mödosamt har skapats under många, många år, en del goda och en del svåra. Det är inte något som likt galten Särimner kan förtäras och ändå födas på nytt varje morgon. Därför är det självklart att vi både behöver en politik och politiker som bidrar till att ge vårt samhälle den säkerhet det kräver, för att långsiktigt överleva i världen. Alltså en långsiktig säkerhetspolitik och samtidigt en bred förståelse för varför den måste finnas och utövas. Idag, likaväl som igår, och alla dagar framöver.

Det jag ovan kallat den säkerhetspolitiska konstanten måste därför också mötas med vad jag skulle vilja benämna ”den försvarspolitiska konstanten”. Vårt försvar måste alltid bygga på två oföränderliga fundament. För det första skall vårt försvar alltid ha försvaret av den egna nationen som sin huvuduppgift. För det andra måste det alltid utrustas och utbildas för strid och för att svara upp mot det som bedöms bli ett framtida krigs krav. Det är orimligt, som nu skett under de senaste tio åren, att låta uppgifter långt borta styra försvarets utformning. Att köra bil i ett ökenlandskap och slåss mot mindre och dåligt utrustade gerillagrupper kan aldrig få bli normerande aktiviteter. Man kan förvisso lära sig mycket om ledarskap i

konfliktområden som Bosnien och Afghanistan. Risken är emellertid stor att officerare som där har varit med om strider och utsatta situationer tror att deras erfarenheter kan läggas till grund för försvarets utformning. Skulle vårt land bli indraget i en europeisk militär konflikt kommer det att röra sig om krigshandlingar på en helt annan nivå. Därför gäller den gamla sanningen – att hindra att en konflikt uppstår eller undvika att bli indragen kräver att de medel man har och den teknik man behärskar är trovärdiga.

Förmåga att försvara landet, helst tillsammans med allierade eller i värsta fall ensamma till dess någon hjälper oss, kräver att vårt försvar alltid har en materiell kärna och en kompetensmässig förmåga som gör det möjligt att inom relativt kort tid öka vår kapacitet. Det finns aldrig en tid för en ”strategisk time-out”. Ett försvar måste byggas varje dag, tålmodigt och envetet gnetande. Vår säkerhetspolitiska horisont är hundraårig och styrs inte av nästa valrörelse. En långsiktig säkerhetspolitik som saknar en god försvarspolitisk komponent fungerar enbart i vackert väder. I den värld där säkerhetspolitik skall utövas är soltimmarna tyvärr få och stormbyarna desto fler.

De realiteter som vi måste vara beredda att möta kan aldrig hanteras enbart med ord, hur väl de än formuleras. Den som tror sig kunna prata bort resursbehov med vackra ord finner snart att de blir som den blinda poetissans i Harry Martinssons Aniara. ”Bara ord det är och bara vind”.

Bo Pellnäs är överste 1. gr och ledamot av Kungl Krigsvetenskapsakademien.

Artikeln har tidigare publicerats i Vårt Försvar, nr 4 2011.

Bli medlem!

FÖR 200 KRONOR/ÅR FÅR DU FYRA NUMMER
AV VÅRT FÖRSVAR OCH KALLELSER TILL
FÖRENINGENS AKTIVITETER
(T O M 25 ÅR ÄR MEDLEMSAVGIFTEN 100:-)

INBETALNING SKER TILL PLUSGIRO 12711-8
ALT BANKGIRO 482-8885

ANGE:

Namn

Adress

Telefon

E-postadress

Ålder

MER INFORMATION FINNS
PÅ FÖRENINGENS HEMSIDA

www.aff.a.se

Foto: Sanja Gjenero, freeimages.

allmänna försvarsföreningen, aff, är en ideell förening som är fristående från myndigheter och politiska partier. aaf:s ändamål är att aktivt delta i den säkerhets- och försvarspolitiska debatten genom föredrag, diskussioner och seminarier i syfte att främja Sveriges förmåga att möta såväl militära som andra former av samhällshot.
allmänna försvarsföreningen ger ut tidskriften Vårt Försvar.